

LOPEND VUUR

jaargang 16 ■ nummer 3 ■ december 2010 ■ prijs € 2,50

IN DIT NUMMER O.A.

- De langste boswandeling
- Een wandelroute is niet altijd een wandelroute
- Eerste struinpad in Achterhoekse Aalten
- Wandelroutes Strypepad en Rozenburgpad geopend

TEVOET IN ACTIE

- Wandelrouteplan Zuid Holland
- Project Wandelen in Groningen
- Plan Alloijzenpolder Nieuwe Dordtse Biesbosch

Prettige feestdagen
en goed wandeljaar 2011

Van de redactie

Een wisseling in de makers van het blad

Harry Benschop heeft jarenlang als hoofdredacteur (en redacteur) een grote bijdrage aan het blad Lopend Vuur geleverd. Nadat Harry aangegeven heeft dat hij met deze activiteit wilde stoppen, is gezocht naar vervanging.

Er is nu een redactieraad in de personen van Ineke Thierauf, Paul Wesseliuss en Rien van den Berg.

Rien neemt de taak van coördinator/hoofdredacteur op zich. Vanuit deze plek danken we Harry hartelijk voor het vele werk dat hij voor Lopend Vuur heeft verricht. De redactie hoopt dat hij vanuit zijn rol als contactpersoon in de regio Noord - Brabant en als TeVoet lid nog regelmatig een bijdrage kan leveren, zoals hij dit ook weer voor dit nummer heeft gedaan.

De redactie kan niet zelf het hele blad vullen. Bijdragen van leden zijn van harte welkom. Neem vooraf wel even contact op met de redactie, zodat het onderwerp afgestemd wordt.

Als je een mogelijk onderwerp hebt, maar zelf niet het artikel wil of kan schrijven, is dat ook goed. Meld het ons, dan zoeken we er een schrijver/schrijfster voor.

De redactie kan worden bereikt door de adressen genoemd onder de contactpersonen voor Groningen en Utrecht. Daarnaast kan Rien van den Berg worden bereikt op het adres Koningin Emmastraat 51, 4205 BL Gorinchem, telefoon 0183 622300 email rien.vanden.berg@online.nl. ■

I N H O U D

Nieuwe Dordtse Biesbosch een mooi plan als er geld komt	3
Klompepad Breeschoterpad/Daatselaarspad te Renswoude	4
Eerste struinpad een feit in het Achterhoekse Aalten	6
De langste boswandeling van Nederland	8
Brug op landgoed Mariënwaerd hersteld	9
Nieuwe NS wandelingen 2010	10
Een verkeerde sticker	11
Wandeling door Munnikenland, voordat de bulldozers komen	12
Wandelroutes Strypepad en Rozenburgpad	14
Nieuwe route op Voorne	16
Snelweg A4 Midden Delfland	18
Wandelen in Groningen	20
Wandelrouteplan Zuid Holland aangenomen door PS	21
Friese Woudenpad	22
Activiteitenkalender	23
Eruit gelicht	24

Lopend Vuur is het ledenblad van TeVoet, vereniging van wandelaars. Het verschijnt drie keer per jaar.

TeVoet, vereniging van wandelaars

- voor meer en betere onverharde wandelmogelijkheden
- voor behoud en herstel cultuurhistorische paden
Ons motto, 'onverhard van dorp tot dorp'.

Meer informatie op www.tevoet.nl. TeVoet is aangesloten bij de Stichting Wandelplatform-LAW

Het lidmaatschap van TeVoet bedraagt € 15,00 per jaar. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij vóór 1 november schriftelijk is opgezegd bij de ledenadministratie

Redactie Lopend Vuur

Redactieadres: Koningin Emmastraat 51, 4205 BL Gorinchem, tel. 0183 622300, redactielopendvuur@tevoet.nl

Ledenadministratie

Voor verhuizingen, aanmelden nieuwe leden:
Ledenadministratie TeVoet, Postbus 1376, 3500 BJ Utrecht, ledenadministratie@tevoet.nl (Hans Dannis, tel. 0522-260205)

Secretariaat

Secretariaat TeVoet, Postbus 1376, 3500 BJ Utrecht, info@tevoet.nl (Dirk van Kekem, tel. 030-2210759)

Contactpersonen in de regio

TeVoet werkt met contactpersonen in de regio:

Groningen: Paul Wesseliuss, Regentessestraat 73, 9717 MG Groningen, tel. 050-3120917, [groningen@tevoet.nl](mailto: groningen@tevoet.nl)

Friesland: Ben Rutten, Greate Buorre 15, 9024 EJ Weidum, tel. 058-2519299, friesland@tevoet.nl

Flevoland: Jan Frederik Lubbers, Siriusstraat 3, 8303 ZZ Emmeloord, tel. 0527-697706, flevoland@tevoet.nl

Utrecht: Ineke Thierauf, Vlasstraat 14, 3572 TT Utrecht, tel. 030-2730658, [utrecht@tevoet.nl](mailto: utrecht@tevoet.nl)

Noord-Holland: Fred Triep, Zonhovenstraat 29, 1066 MA Amsterdam, tel. 020-6155502, noord-holland@tevoet.nl

Zuid-Holland: Eeffien Huizing, Bernhardlaan 10, 2851 XD Haastrecht, tel. 0182501483, zuid-holland@tevoet.nl

Zeeland: Pieter van Rijswijk, Bruelistraat 10, 4421 CR Kapelle, tel. 0113-343475, zeeland@tevoet.nl

Noord-Brabant: Harry Benschop, Loveren 33, 5111 TA Baarle-Nassau tel. 013-5902960 of 06-12498305, noord-brabant@tevoet.nl

Bestuur TeVoet

Dirk van Kekem, secretaris, info@tevoet.nl, (Tuinstraat 54, 3732 VM De Bilt, tel. 030-2210759)
Hans Dannis, penningmeester, ledenadministratie@tevoet.nl, (Ruskenstuk 11, 7943 JL Meppel, tel. 0522-260205)
Harry Benschop (Loveren 33, 5111 TA Baarle-Nassau, tel. 013-5902960)

Aan deze Lopend Vuur werkten mee:

Harry Benschop, Rien van den Berg, Tom Eissenburg, Eeffien Huizing, Jan Frederik Lubbers, Jan Rijnsburger, Marijke van Steenis, Ineke Thierauf, Fred Triep, Bert Quist, Paul Wesseliuss

Vormgeving en opmaak: Sanders & Van Dam Reclame, Utrecht

Volgend nummer verschijnt in april 2011.

Inleveren kopij vóór **15 maart 2011**.

Foto's omslag: ❶ Inlopen van het Friese Woudenpad

❷ Gerhard Karsten voor de camera's van Graafschap-TV

❸ Frans Meijdam op een zwiepbbrug over de Strypse Wetering.

Een mooi plan als het geld er komt Nieuwe Dordtse Biesbosch

Het concept-inrichtingsplan voor de Alloijzenvlakte, Noorderdiepzone en Elzen-Noord is gepresenteerd door de projectorganisatie en de gemeente Dordrecht.

De gemeente Dordrecht wil graag recreatiemogelijkheden creëren rond de stad. Daarnaast is er behoefte om een ecologische verbindingzone te maken tussen de Sliedrechtse, Dordtse en Brabantse Biesbosch. En last but not least is er meer ruimte nodig voor de rivier. Dit heeft geleid tot een concept inrichtingsplan dat op 30 september 2010 gepresenteerd is aan betrokken belangenorganisaties en aan de inwoners van Dordrecht.

Inbreng TeVoet

TeVoet Zuid-Holland heeft in diverse bijeenkomsten zijn wensen, lees de wensen van de wandelaar die wat langer wil lopen dan een ommetje en graag onverhard loopt, ingebracht. In het concept inrichtingsplan zijn een groot deel van de wensen gerealiseerd. Het is mogelijk om onverhard/half verhard (puin/schelpenpad) het gebied te doorkruisen. Door het maken van ommetjes, die aantaken aan

de langere wandelroutes is het mogelijk om wandelingen te variëren. TeVoet is tevreden met het concept inrichtingsplan wat er nu ligt. Op 30 september hebben we nog als ideeën ingebracht om daar waar een pad langs een ruitpad loopt, op/langs een dijkje halverwege te wisselen van 'hoogte' om voor beide recreatiemogelijkheden extra afwisseling te bieden. Daar waar het wandelpad langs een fietspad loopt hebben we gevraagd om dit niet te dicht bij elkaar te traceren en met struweel te scheiden. Voor graspaden hebben we aangegeven om deze zo nodig een of tweemaal per jaar te maaien.

Noord Bovenpolder

Wat nog niet in het inrichtingsplan is meegenomen is het plan voor de Noord-Bovenpolder. Al jaren lang is er de wens om het Floris V pad op de grasdijk te laten lopen die langs het Wantij ligt. Hiervoor is nooit toestemming verkregen. In een

1e versie van het plan zou nu de grasdijk doorgestoken worden, zodat het wandelen hierop ook in de toekomst onmogelijk wordt.... TeVoet heeft gevraagd om via stapstenen of een pontje toch de doorsnijding te kunnen overbruggen. TeVoet blijft de ontwikkelingen met betrekking tot de Noord-Bovenpolder uiteraard volgen.

Floris V pad

In het plan van de Alloijzenvlakte is het wel mogelijk om meer zuid/oost waards van het fietspad, waarop het Floris V pad nu loopt, gebruik te maken van een nieuwe onverharde route. Het huidige fietspad waarop het Floris V pad loopt, is voor wandelaars niet echt vriendelijk doordat ook het nodige (race-)fietsverkeer en scaters dit fietspad gebruiken.

Hoe verder

Het definitieve plan zal dit jaar worden vastgesteld door de gemeente. Besluitvorming wordt in 2011 verwacht, waarna het plan daarna nog moet worden verwezenlijkt. Voor de realisatie van wandelpaden is een lange adem nodig! Maar het ziet er goed uit. Toen ik dit artikel schreef, was er nog geen nieuw kabinet in Nederland. Inmiddels is dit er wel en heeft het kabinet besloten om de bijdrages aan de EHS (ecologische hoofdstructuur) te stoppen. Dit betekent waarschijnlijk ook dat er geen geld komt vanuit het kabinet, waardoor de aanleg van de Nieuwe Dordtse Biesbosch op losse schroeven komt te staan..... Nu afwachten hoe het verder gaat.

Wil je het plan inzien? Kijk op www.nieuwedordtsebiesbosch.nl onder nieuws. ■

*Rien van den Berg
foto: Gemeente Dordrecht*

TeVoet Zuid Holland vraagt email adressen aan de Zuid-Hollandse leden

Dit najaar heeft TeVoet Zuid-Holland de leden in Zuid-Holland aangeschreven. In de brief heeft de afdeling de leden op de hoogte gebracht over de activiteiten die de afdeling heeft ontwikkeld. Het wandelrouteplan dat is gemaakt in opdracht van de provincie Zuid Holland staat in de brief centraal. Daarnaast is aan de leden gevraagd of ze een bijdrage in de activiteiten kunnen leveren. Een aantal leden heeft hierop positief gereageerd en een aantal leden

heeft aangegeven dat ze op dit moment dit nog niet kunnen combineren met hun werk/privé situatie, maar hopen dit over een aantal jaren wel te kunnen doen. De afdeling is blij met de toegezegde hulp, hoewel nog steeds hulp welkom is. Alle leden kunnen onze vereniging ook helpen door een vriend of vriendin, familielid of goede buur, die sympathiek staat tegenover de doelstellingen van onze vereniging lid te maken! Om de leden zo nodig snel te kunnen

informer over acties en over aangeboden wandelingen is aan de leden gevraagd om hun email adres aan de afdeling door te geven. 70 Zuid Hollandse leden hebben inmiddels hun email adres opgegeven. Mocht je snel geïnformeerd willen worden over een actie of een activiteit van de afdeling Zuid Holland, dan kan je nog steeds je email adres opgeven aan: rien.vanden.berg@online.nl. ■

Klompepad te Renswoude Breeschoterpad/ Daatselaarspad

Rondom Renswoude, in de Gelderse Vallei, is enkele jaren geleden het Klompepad Daatselaarspad ontwikkeld. Bij het ontwikkelen van een klompepad werken vanaf het begin vrijwilligers, grondeigenaren en andere partijen uit de streek samen om het gebied een extra kwaliteitsimpuls te geven.

gemeente en de Stichting Landschapsbeheer Gelderland dan wel Landschap Erfgoed Utrecht. Landschap Erfgoed Utrecht en Landschapsbeheer Gelderland zijn zusterorganisaties. Samen met de andere 10 provinciale stichtingen Landschapsbeheer en Landschapsbeheer Nederland werken ze aan een mooier landschap. Dit doen ze samen met bewoners, bezoekers, vrijwilligers en bestuurders.

Locatie

De afstand van het Breeschoter/Daatselaarspad is 6/ 14 kilometer. De wandelingen liggen in het mooie buitengebied van Renswoude en Scherpenzeel. Er wordt gewandeld door een agrarisch gebied, over landgoederen, langs boerenerven en delen van de Grebbelinie. Klompen aan, rugzak op en gaan! De wandelingen zijn te vinden op www.klompepad.nl

Fort Daatselaar

Tijdens de Daatselaarspadwandeling loopt

men een gedeelte over de dijken van de Grebbelinie en brengt men een bezoek aan het Fort Daatselaar.

Fort Daatselaar is onderdeel van de Grebbelinie, een zestig kilometer lange verdedigingslinie aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Van Spakenburg tot Rhenen zijn overal in het landschap sporen van deze linie te ontdekken. Soms zichtbaar, soms moeilijk te vinden. Fort Daatselaar is in 1799 opgetrokken met als doel een mogelijke inval van de Pruisen tegenhouden. Sinds de 17e eeuw lag er bovendien een houten sluisje, dat getuige de eerste steen in 1766 werd vervangen door een gemetseld exemplaar. De aarden redoute (een kleine geheel omsloten veldschans bestaande uit alleen uitspringende en geen inspringende hoeken) en een lunet uit 1786 verdedigden deze kwetsbare plek. Binnen het fort kwam een klein wachthuis en bij de aansluiting met de Slaperdijk, de keel, een stenen kruitmazijn. Aan de voorzijde de nog altijd zichtbare schiet-sleuven voor kanonnen in de borstwering. Op het terreplein vallen in de hoeken de opritten (oprillen) op, bedoeld voor het in positie brengen van de kanonnen. Aan het einde van de 19e eeuw was het fort vervallen en de 'natte' grachten waren dichtgegroeid.

Verval van het fort

In de afgelopen jaren was er veel te weinig onderhoud gepleegd aan het fort, waardoor de oude contouren langzaam maar zeker vervaagden en erodeerden. Ook de natuurwaarden hadden te leiden onder de omstandigheden. De gracht groeide dicht met kroos en de overvloedige bladval van het fort leidde tot verder dichtslibben van het water rond Daatselaar. Verder waren volgens vertegenwoordigers van diverse partijen sommige bijzondere plantensoorten uit het fort verdwenen in de afgelopen

In Wekerom wijst een klompje je de weg

Klompepad

Klompepad zijn rondwandelingen in het agrarisch cultuurlandschap. Ze gaan zoveel mogelijk over historisch tracé en voeren over onverharde paden via boerenland en landgoederen. Rust, kleinschaligheid en de combinatie van cultuur en natuur bepalen de sfeer en vertellen bewoners en wandelaars over de geschiedenis van hun omgeving. Met deze wandelroutes hopen Landschap Erfgoed Utrecht en Stichting Landschapsbeheer Gelderland bij te dragen aan de beleefbaarheid van het landschap en de cultuurhistorie. Op dit moment zijn er 26 klompepad in de provincies Utrecht en Gelderland. De routes worden onderhouden door vrijwilligers, vaak met ondersteuning van de betreffende

Fort Daatselaar

Kasteel Renswoude

OM TE LOPEN

Startpunt: restaurant De Dennen, Renswoude.
Twee rondwandelingen: Het Breeschoterpad (6 km) Het Daatselaarsepad (14 km)
Markering: gele en blauwe markeringen in de vorm van een klomp. De route is in twee richtingen gemarkeerd, zodat u de route zowel links- als rechtsom kunt wandelen.

Routes combineren: het is mogelijk de routes te combineren. Zowel in de brochuretekst als in het veld vindt u aanwijzingen waar de routes op elkaar aansluiten.

Bezienswaardigheden: de nummers op de plattegrond verwijzen naar de bezienswaardigheden langs de route.

Waar te vinden: www.klompenpaden.nl

decennia. Met het kappen van bomen kan de gagel zich weer uitbreiden. Tevens dacht men over de aanplant van gewassen die passen bij de cultuurhistorische achtergrond van het fort.

Renovatie van het fort

In de periode 2007 –2010 is het fort gerenoveerd. De kanonopritten en geschutsbanken zijn in deze periode teruggebracht in oude vorm. De dichtgegroeide schietgaten (embracures) zijn hersteld, op het terrein groeit op de open plaatsen gagel (die in Nederland op slechts beperkte schaal voorkomt) en het stilstaande water stroomt weeral een tijdje door de fortgracht, welke en haar omgeving een geliefde plaats is voor de IJsvogel. Iedereen kan met eigen ogen zien dat door het Werk aan de Daatselaar in Renswoude er weer een fort is.

Kasteel Renswoude

Daarnaast ligt kasteel Renswoude op de route van de wandeling. Dit kasteel werd gebouwd tussen 1350 en 1375. In 1536 is Renswoude erkend als ridderhofstad. Naast het kasteel is een fraaie koepelkerk gebouwd welke in 1641 in gebruik werd genomen. In 1654 werd het oude vervalten slot afgebroken en wordt het nieuwe, huidige kasteel bouwen. Het kasteelpark ontwikkelde zich vanaf die tijd langzaam in een Barokpark met een rechtlijnig lanenpatroon. Tegenover de kasteellaan is het nu nog bestaande Grand Canal gegraven. Zo'n langgerekte vijver hoorde thuis in de Franse tuinaanleg van die tijd. In de loop van de negentiende eeuw werd het park gemoderiseerd in de Engelse landschapsstijl. Sinds 1968 is het kasteel ondergebracht in de familiestichting Taets van Ameron-

gen. Het park werd overgedragen aan de Stichting Het Utrechts Landschap. Op 28 november 1985 ging de zolderverdieping in vlammen op. Ook de drie bovenlagen van de toren en het gedeelte waar zich de eetkamer bevond, moesten het ontgelden. De brand had een schade van miljoenen veroorzaakt. Ondertussen is het kasteel weer volledig gerestaureerd. Het hoofdgebouw bestaat uit twee grote dwarshuizen, die evenwijdig tegen elkaar aan liggen. In feite is het huis maar twee kamers diep, maar de midden- en hoek-torens geven het een kasteelachtig aanzien. Het kasteel wordt ook tegenwoordig bewoond. ■

Tekst: Bert Quist

*Foto's: Landschap Erfgoed Utrecht/
 Willem van Leuveren en Harry Benschop*

Eerste struinpad een feit 'Good goan!' in het Achterhoekse Aalten

De plek waar het gaat gebeuren: 'Waar een droge sloot lijkt te liggen, die wel degelijk

het begin van een holle weg is'.

Wat er daar staat te gebeuren: 'De openstelling van Aaltens eerste boerenlandroute'.

Na jaren van overleg en onderhandelen heeft de Werkgroep Aaltense Paden eind oktober haar eerste wandelroute in gebruik kunnen nemen. "Een struinpad ofwel boerenlandpad zoals wij dat in de gemeente nog niet kennen", zegt voorzitter Gerbrand Karsten van de werkgroep. Hij is ook TeVoet-lid.

Wethouder Ted Kok wist de wat cryptisch omschreven plek keurig op tijd voor de openingshandeling te vinden. Net voorbij de rondweg, een mooi begin voor een vier

kilometer lang ommetje door het – in de woorden van Kok – overrompelende cultuurlandschap van Aalten. Gelukkig gaat de rondweg geen obstakel vormen om vanuit het dorp te voet het begin van het pad op te pikken.

Voetsporen

De drive voor het jarenlange werk, de werkgroep is vanaf 2002 actief? 'Grotendeels te wandelen over ruige waterkanalen, graspaden, erven van particulieren, landgoederen, dijken en ongemakkelijke bospaden' staat in de routefolder van het eerste pad te lezen. "De nieuwe paden zijn vaak simpele voetsporen. In natte perioden heb je echt waterdicht schoeisel nodig", vult Karsten aan. "Niet geschikt voor kinderwagens, rolstoelen of rollators". De toon is gezet voor de Aaltense paden. Tien zouden er moeten komen. Begin 2011 worden er nog twee opengesteld, een door 't Walfort en langs de Boven-Slinge

Het essenlandschap rond Aalten

en Keizersbeek en een ten noorden van het boekenstadje Bredevoort door het Kloosterbos. Met 7 resp. 8 km worden die twee keer zo lang als het nu opengestelde Romienepad. De drie vormen de opmaat voor een heus wandelnetwerk.

Gemeentelijke werkgroep

"Je krijgt het nooit precies zo als je het hebt bedacht", vatte Karsten voor zo'n 50 aanwezigen – grondeigenaren, vertegenwoordigers van buurtschappen, lokale en regionale verenigingen en 'officials' – bij de opening de problematiek samen, die hij met de werkgroep in de afgelopen zeven, acht jaar heeft ervaren. Hij hield een lijvig rapport uit 2006 van de werkgroep in de lucht waarin de tien routes waren uitgewerkt. Een rapport van de Gemeentelijke Werkgroep Aaltense Paden, benadrukte hij. Maar de werkgroepleden

Nieuw paadje van de familie Averteest naar de tuin van de familie Rengelink

De boswachter 'aan het begin van de holle weg'

Essenlandschap

moesten van de burgemeester zelf de boer op om grondeigenaren met argumenten te overreden paden open te stellen. De burgemeester wilde daar niet de 'autoriteit' van de gemeente voor inzetten.

Van boer, tot waterschap, Staatsbosbeheer en landgoedeigenaar, Karsten heeft met allemaal gesproken. "Niet één keer, maar vaker. En het kostte inderdaad de nodige overredingskracht." Om ervoor te zorgen dat gegeven toestemmingen niet werden ingetrokken, heeft de werkgroep ervoor gekozen het Romienepad in gebruik te nemen, ondanks dat het pad nog niet helemaal liep zo als ze wilden. "En ondanks dat de financiering voor de boeren nog niet kon worden geregeld zo als het moest", vult een ander werkgroeplid aan. Gelderland heeft, als enige provincie, de subsidieregeling voor boerenlandpaden nog niet operationeel, zodat er moest worden voorgefinancierd.

Toch is Karsten trots op het bereikte resultaat. "Nu het eerste pad een feit is, kunnen we laten zien wat we ons voor ogen staat. Het zal ongetwijfeld helpen om de andere paden van de grond te krijgen."

Handschoen

Wethouder Kok pakt de handschoen op. "Leuk om een pad te mogen openen waar ik als wethouder nog niets voor heb gedaan. Nu ik het resultaat zie, wil ik vanuit de gemeente de Werkgroep Aaltense Paden stimuleren en faciliteren zodat alle tien paden tot stand komen. In deze tijd praten we te veel over wat we niet (meer) doen, hier gaan we iets doen." Waarvan acte! Hij refereerde aan het bezoek van de kersverse minister van volksgezondheid een

Pad op nieuw landgoed Klein Zwitserland

paar dagen eerder aan Dinxperlo, een van de Aaltense kernen. "Die wil dat we met z'n allen meer gaan bewegen. Laten we er in Aalten voor zorgen dat veel mensen de Aaltense paden daarvoor gaan gebruiken." TeVoet wil daaraan toevoegen dat de nieuwe ministersploeg dan ook moet blijven zorgen dat er geld is voor de aanleg van dit soort paden. De eerste geluiden vanuit het kabinet Rutte zijn helaas heel anders: een forse bezuinigingsslag op alle investeringen in het landelijk gebied, of het nu gaat om natuur, het in stand houden van de LAW's of boerenlandpaden.

Romienepad

Het eerste struinpad van Aalten ligt aan weerszijden van de Romienendiek, een oude Hessenroute naar Zutphen. En voor wie zich afvraagt hoe hier midden in het land een 'diek' kan liggen: waarschijnlijk is de weg begin 19e eeuw bij de ontginning hoger gelegd om er met droge voeten over heen te gaan als de Slinge buiten zijn oevers trad.

Alles wat het infopaneeltje aan het begin van het Romienepad belooft, zit in de 4 kilometer nieuwe route: ruige waterkanten, graspaden, tussen de akkers over de landgoederen, een wat ongemakkelijk

bospad en zelfs meer: een klauterboom. En wat wel heel bijzonder is, de familie Rengelink laat de wandelaar vlak langs hun tuin lopen; een nieuw paadje door een bosje van een andere eigenaar, de familie Averteest leid je er zo naar toe. Het was de enige mogelijkheid om op het boerenlandpad langs een slootje uit te komen.

Voor twee nieuwe paden zijn de toestemmingen binnen van de grondeigenaren. Van het waterschap moest de werkgroep ook boeren aanschrijven die met hun grond langs opengestelde schouwstroken liggen. "In twee gevallen met een negatieve uitkomst, maar we hebben een oplossing gevonden." Karsten waarschuwt voor te veel optimisme: "Een alternatief zal niet altijd voorhanden zijn. Dan is het pad van de baan." TeVoet is benieuwd of alle tien paden volgens plan kunnen worden gerealiseerd, zeker met de nu toegezegde hulp van de gemeente. Karsten relativeert: "Het zal nog veel inzet van de werkgroep vergen. Misschien moeten we ook dromen houden." ■

Harry Benschop

Wethouder Kok pakt de handschoen op voor de Aaltense Paden

Het Romienepad

De klauterboom

De langste boswandeling van Nederland

Klassieke boerenschuren

Voor wie rond de Veluwe wil lopen, is er nu "de langste boswandeling van Nederland", bijna 300 km langs de randen van de Veluwe over twee wandelgidsen verdeeld.

Wolven mogen er dan wel niet zijn op de Veluwe, edelherten en wilde zwijnen des te meer. De laatste schromen niet om in de donkere nachten het bosgebied te verlaten en de biljartlakengladde gazonnetjes om te toveren in een geogst knollenveld. Bos, edelherten en wilde zwijnen geven aan de natuur een flinke economische waarde want zij maken de Veluwe tot een geliefd wandel- en overnachtingsgebied. Voor de liefhebber van langeafstandspaden is er volop keus om de Veluwe te doorkruisen.

Eerst de IJssel

De route start in Hattem, een leuk middeleeuws stadje met o.a. musea van Jan Voerman, IJsselschilder, en Anton Piek. Maar 's ochtends vroeg heerst er in Hattem nog een vredige rust, horeca en musea zijn gesloten. De eerste kilometers lopen op de overgang tussen de Veluwe en de IJsselvallei: het gebied waar van Hattem tot

Dieren dankzij sprengen en schoon water plaatsen met hun industriële bedrijvigheid zijn ontstaan. Dat de tijd verandert merk je al gauw. De vele watermolens doen geen dienst meer, de spoorlijn is fietspad geworden, het Apeldoorns Kanaal gesloten voor de scheepvaart en de restanten van de Berghuizer papierfabriek worden met grote kogels gesloopt. Even duikt etappe 1 de broeklanden van de IJssel in, waar in de toekomst een hoogwatergeul het gevaar voor dijkdoorbraken en overstromingen bij hoog water moet verminderen.

Dan de bossen

Vanaf etappe 2 gaat het echt de Veluwse bossen in, waar de poëzie tot leven komt. "En in de verte herbegon het bulderen der kanonnen" (Bertus Aafjes - De laatste brief), dankzij het Artillerie Schietkamp in het

Harde. "Een ieder weet wat dat beduidde", maar gelukkig blijft het hier bij oefenen. Op de stuwwal van de Renderklippen ga je terug naar de ijstijd en loop je over een kamweg als in de Alpen. In augustus en september kijk je uit op "een zee van golvend purper, (...) zoo schijnt de heide, waar wie honing lazen (...) langs bloem en purper razen." (Jacques Perk - De Schepper). Even later loop je langs het pluizenmeertje, waar de pluizige bloei van het veenmos op dit moment ontbreekt. Hier komt de poëzie in de witte waterlelie, "die zo blank is en zo stil haar kroon uitplooit in 't licht' tot leven. "Nu rust zij peinzend op het watervlak en wenst niet meer." (Frederik van Eden - De witte waterlelie). Dat laatste kan niet gezegd worden van een stel jonge eenden dat zich rept naar de wal, tevergeefs begerig snakkend naar het brood.

Tussen Epe en Vaassen loop je langs de rafelranden van de Veluwe over brede zandpaden, in het groen verscholen woonhuizen, campings en paardenweitjes. Tot het eindpunt Wageningen is het een en al paard in plaats van koeien geworden. Waar geen paarden lopen, worden de weiden teruggegeven aan de natuur. Rusken zijn de stille getuigen van het kwelwater dat de kans krijgt het land weer nat te maken. Het fiere kasteel De Cannenburgh, ooit bezit van veldheer Maarten van Rossum, is het eindpunt van de etappe. Na vele hoogtenpunten aan de zuidkant van de Veluwe, zoals een groot deel van de "mooiste NS-wandeling" door het Nationaal Park Veluwezoom, het Arnhemse Sonsbeek en de steilranden en uiterwaarden langs de Neder Rijn, bereik je op de

Langs de rand

Ontmoeting met schapenkudde

Menno Faber en Ad Snelderwaard,
De langste boswandeling van Nederland
deel 1.
Delden: Gegarandeerd Onregelmatig
2010.
ISBN 978-90-78641-16-2.
Prijs €14,95

Wageningse Berg het eind van deel 1. Dan heb je ook een flinke afstand van het Maarten van Rossumpad gelopen. Een wild zwijn heeft zich al die tijd nog niet laten zien. Lopen we te snel en zijn we te veel op de route gefixeerd? Eén keer ritselt het geheimzinnig in het groen. Een penetrante wildgeur dringt even later onze neuzen in. Daar moeten we het mee doen. Er zit niets anders op dan het tweede deel te kopen in de hoop dat de natuur ons dan gunstiger gezind is. Nog 150 km, nu via west- en noordkant terug naar Hattem. Met zo'n prachtige gids als leidraad zeker geen straf.

De gids

Een wandeling langs de randen van de Veluwe is niet nieuw. In de jaren 80

verschenen in de serie "Voetwijzer voor Nederland" twee delen van Joost Dijkerman. Verschillen zijn er wel. De langste boswandeling loopt meer langs de randen. Dijkerman wijkt tussen Loenen en Vaassen flink uit naar de IJssel en aan de noordkant naar het Veluwemeer. Faber en Snelderwaard, makers van deze gids, gaan langs de westkant van Apeldoorn door het bos en ook aan de noordkant blijf je dicht bij het bos lopen. 25 jaar later past de opmaak van de gids zich aan aan de huidige beeldcultuur: veel kleur, veel foto's, die de makers met vrienden tonen tijdens het uitzoeken van de route, lopend in alle jaargetijden, de informatie is kort en bondig en de schrijvers weten hoe je een overzichtelijke heldere beschrijving moet geven, puntsgewijs, zodat je al wandelend

de tekst snel terugvindt. Ook is er op het kaartmateriaal niet bezuinigd. Jammer dat tussen Loenen en Dieren (blz. 74) een kaartstuk ontbreekt. De rode routeaanduiding is op de volgende kaart gedrukt en zweeft zo als het ware in het luchtledige en correspondeert niet met de tekst. De beschrijving is echter duidelijk genoeg om zonder problemen bij de volgende kaart te komen. Leuk is dat er zelfs een website bij de gids hoort, maar waarom wordt die niet gebruikt om melding te doen van de fout en de koper een verbeterde versie als download aan te bieden? ■

Jan Frederik Lubbers

Brug op het landgoed Mariënwaerdt hersteld

Geruime tijd was het bruggetje over de Achtervliet op het landgoed Mariënwaerdt niet begaanbaar. Daardoor was het niet mogelijk om een mooie ronde vanaf het station Beesd over de mooie onverharde kade en over een onverharde weg te maken. Inmiddels ligt er een mooie nieuwe brug, waarbij het vloeroppervlakte bestaat uit oude spoorbalken om toch nog een nostalgisch effect te krijgen.

Vlabbij het bruggetje staat een zitbank, waarbij de bank op de hoogte is neergezet, die bereikt werd als het gebied onder water werd gezet in het kader van de verdediging van Holland door de nieuwe Hollandse Waterlinie.

Het bruggetje bevindt zich in de buurt van de boerderij De Woerd. Deze boerderij staat op een donk, een verhoging in het landschap, in het noorden van ons land wordt dit een terp genoemd.

Over het landgoed Mariënwaerdt zijn door de eigenaren, de baron Verschuer en familie diverse onverharde wandelpaden gerealiseerd. Er zijn 4 wandelroutes beschikbaar, welke te koop zijn in de Landgoedwinkel van de Heerlijkheid. Zie www.marienwaerdt.nl. De langste wandeling van 12 km gaat over het bruggetje, dat nu hersteld is. ■

Nieuwe NS-wandelingen 2010

Ook dit voorjaar zijn er weer 4 NS-wandelingen vervangen. De nieuwe routes Ankeveense Plassen, Betuwe, Elburg en de tweedaagse Wouwse Plantage vervangen de wandelingen Gooise Lusthoven, Zandenbos, Zeedijk en de tweedaagse Kroondomein.

De routes zijn beschreven en in kaart gebracht in samenwerking met het Wandelplatform-LAW waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van Langeafstandspaden (LAW's). TeVoet probeerde de 1-daagse wandelingen voor u uit.

Ankeveense plassen

Deze wandeltocht heeft een totale lengte van 22 km van station Bussum-Zuid naar station Weesp en maakt gebruik van het Floris V-pad en het Stellingpad (Stelling van Amsterdam). Het eerste deel van de wandeling komt grotendeels overeen met de vervallen wandeling Gooise Lusthoven en loopt door landgoederen. Na het aardige bezoekerscentrum van Natuurmonumenten vervolgt de route, dwars door een weiland, naar Ankeveen (horeca). Het middendeel van de wandeling gaat tussen de Ankeveense plassen door. Begin april hielden we daarbij de voeten niet droog, wel was er aan beide zijden een weids uitzicht over de plassen. Hartje zomer was de situatie net omgekeerd: de voeten bleven droog maar hoog opgeschoten gewassen benamen het uitzicht. Bij de Vecht aangekomen kun je kiezen. De 'officiële' route gaat via het Stellingpad door de Aetsveldse polder naar

Weesp, maar je kunt ook op de bus stappen of de weg langs de Vecht vervolgen om in alle gevallen in Weesp te eindigen.

Betuwe

De Betuwe-route is ca. 16 km lang en maakt voor een deel gebruik van het Lingepad. Startpunt is station Zetten-Andelst. Deze wandeltocht kronkelt eerst wat door de Neder-Betuwe en komt uit bij station Hemmen-Dodewaard. De volgende etappe, van Hemmen naar Opheusden, is een tegenvaller. Je loopt langs een drukke en smalle asfaltweg. Op internet suggereren verschillende wandelaars dit gedeelte maar liever per trein af te leggen! Na Opheusden wordt het beter: de wandeling loopt daar door de uiterwaarden van de Neder-Rijn met uitzicht op de Grebbeberg aan de overkant. De route eindigt naar keuze op station Rhenen of Kesteren. Onder andere door het grote percentage verharde ondergrond vonden wij deze wandeling geen topper.

Elburg

Enthousiaster zijn wij over de Elburg-route, 14 km lang over het jubilerende Zuiderzeepad. Dit pad bestaat in 2010 25 jaar. Het leuke is dat je aan het begin – bij station Nunspeet – vrijwel direct het

Eerst bos, daarna polder naar Elburg

Zuiderzeepad op stapt, zonder aanlooproute, en het pad tot aan het eind van de wandeling bij het busstation in Elburg blijft volgen. Daar kun je de bus nemen naar Zwolle of terug naar Nunspeet. De route is afwisselend. Het eerste gedeelte gaat door het bos, dan volgt een stukje landelijk gebied en vanaf Doornspijk (horeca) loop je over grasdijken eerst naar en vervolgens langs het 's zomers druk bevaren Veluwemeer. Wat ons betreft staat deze wandeltocht op nr. 1! ■

Tekst: Marijke van Steenis

*Foto's: Stichting Wandelplatform/
Ad Snelderwaard*

Ankeveense plas

OM TE LOPEN

De NS-wandelingen zijn te vinden via de website: www.eropuit.nl/wandelen.

Daar kun je de routebeschrijving en een kaartje downloaden. Ook vind je daar nadere informatie bijvoorbeeld over de beschikbaarheid als GPS download of de geschiktheid voor Nordic Walking. In tegenstelling tot eerdere berichten zijn de routes ook dit jaar nog op papier verkrijgbaar. Op de website staat vermeld waar.

Overigens verscheen in mei van dit jaar ook de jubileumgids met de mooiste NS wandelingen van de afgelopen 20 jaar: 10 bestaande tochten en 10 toppers uit het verleden. Te bestellen onder andere via de website van het Wandelplatform LAW, www.wandelnet.nl.

'Een verkeerde sticker'

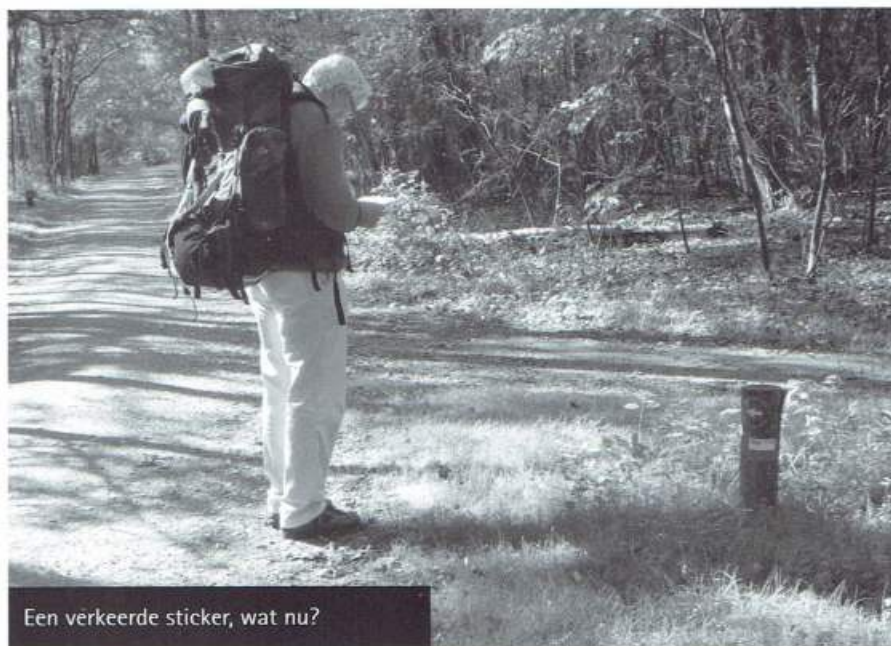
De mooiste oktober zondag sinds jaren. Snel weg gegaan. Niet moeilijk nadenken en een route plannen, maar gelijk naar een station waar de polders en de bossen lonken met een route met weinig autoverkeer

De NS wandeltocht Ankeveense Plasen (22 km) Met ons hebben velen dat bedacht. Een colonne van twee aan twee met 20 meter tussen elk paar loopt door de heidevelden en bossen bij Bussum. Daar staan we met twee andere stellen bij een paaltje met vele stickers op een T-kruising. De NS wandelroute sticker is de enige die geen richting aangeeft. Eén stel gaat resoluut rechtsaf. Het andere weifelend linksaf met de woorden "gil naar ons als we het fout hebben".

Volgens de beschrijving van de NS wandelroute moeten we linksaf. Maar het Noord-Holland pad gaat rechtsaf naar het westen. En daar ligt Weesp het doel van deze NS wandeling vanaf Bussum-Zuid. Rechtsaf dan maar. We gillen nog "hierheen" naar de linksaffers, die het niet met ons eens blijven. De dichtstbijzijnde paddestoel is te vinden op onze nieuwe ANWB/VVV Topografische kaart (1:50.000, voor wie deze nog niet heeft: ook nog waterafstotend en dubbelzijdig). Later komen we de "linksaffers" weer tegen. Hun verklaring voor de misser: er was al eerder een asfaltpaadje daar hadden we linksaf ontmoeten. Ook wij hadden daar geen NS wandelroute sticker gezien.

...langs een bord van het Goois Natuurreservaat 'Fransche Kamp'. Bij een betonnen paaltje met rode pijl kruist u een asfalt-

weggetje en gaat rechtdoor een bospad in. Op een kruising gaat u linksaf een asfalt-fietspad op (geen sticker gezien). Wanneer dit pad naar links buigt, gaat u rechtsaf een smal voetpad in. Even verder komt u uit op een halfverhard fietspad; hier rechtsaf (bleek een T-kruising, daar stonden we bij een rechtdoor sticker ipv een rechtsaf sticker). Volg het fietspad een kleine kilometer rechtdoor; bij P-20037 kruist u een ander fietspad en gaat nog steeds rechtdoor...

Een verkeerde sticker, wat nu?

Deze NS wandelroute verwacht de wandelaar met de neus in de routebeschrijving en de ogen naar de omgeving. Een stuk verderop zijn een tijdje de NS wandelroute stickers verdwenen en moet je het doen met de Floris V pad stickers volgens de beschrijving. En verderop weer met de streekpad stickers.

Een paar uur later doken we weer op uit de polder. De bus kwam zelfs op zondagavond er al bijna aan op de kruising Dammerkade/Dammerweg bij de sluis. Tevreden kriebelden onze zonverbrande huid en nieuwe muggen beten. 16 km gewandeld met maar 1 km langs autowegen, de rest langs heidevelden, door bossen, langs meren en midden door een schaapskudde. Een aanrader deze route!" ■

Ineke Thierauf

Een wandelroute is niet altijd een wandelroute.....

In de Krimpenerwaard is op 29 september een nieuw toeristisch overstappunt (een TOP) geopend in Haastrecht. Vanuit een toeristisch overstappunt kunnen fietsers en wandelaars verschillende routes fietsen of lopen. Op dit toeristisch overstappunt is ook de Schoonouwen route als wandelroute vermeld. Deze wandelroute is eigenlijk geen wandelroute, maar een fietsroute. De route is 28 kilometer lang, waarvan 25 kilometer verhard, lees op de fiets, af te leggen is.

TeVoet heeft voorgesteld om deze route als wandelroute te schrappen. Ook in het Wandelrouteplan van Zuid Holland dat TeVoet in opdracht van de provincie Zuid Holland gemaakt heeft, is het schrappen van deze route opgenomen. De verschillende routebordjes zijn helaas nu aangebracht, dus de route zal nog wel even als wandelroute door het leven gaan.

Het integraal inrichtingsplan Krimpenerwaard dat binnenkort naar Gedeputeerde Staten gaat, bevat prachtige wandelmogelijkheden en wandelroutes, dus hopelijk gaat er geïnvesteerd worden in echte wandelroutes in de Krimpenerwaard.

ROUPE Wandeling door Munnikenland, voordat de bulldozers komen

Vanaf 2011 zal naar verwachting het Munnikenland worden omgevormd in het kader van het project 'Ruimte voor de rivier'. Hoe het gebied er naar verwachting gaat uitzien is in Lopend Vuur jaargang 16 nummer 2 beschreven.

De formele vaststelling van het bestemmingsplan moet nog geschieden en daarna moet een en ander nog worden aanbesteed. De verwachting is dat in ieder geval in de 1e helft van 2011 er nog gewoon gewandeld kan worden.

Deze omvorming betekent dat het gebied er een aantal jaren troosteloos zal uitzien met veel modder, voordat de vegetatie weer opkomt. Voordat de bulldozers komen, is de

volgende wandeling nog te maken. Deze wandeling zal ook in het voorjaar van 2011 worden aangeboden als begeleide wandeling. Zie hiervoor de aankondiging in dit nummer en in de agenda op de website www.tevoet.nl. Leden van TeVoet in Zuid Holland die hun email adres hebben opgegeven, krijgen hiervoor een aparte email. ■

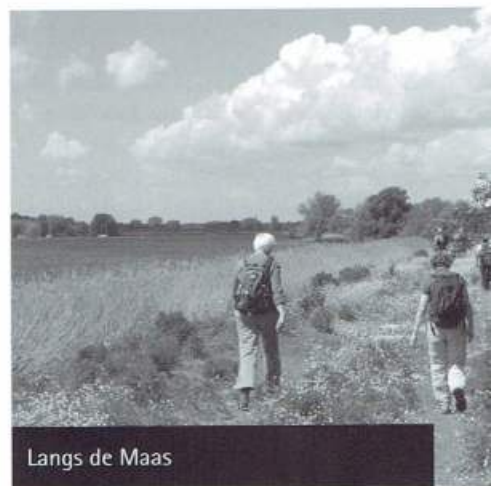
Rien van den Berg

Langs de Waal

Bij het anker rechtsaf

Langs de Maas

Routebeschrijving

Start:

Het voetveer tussen Woudrichem en het Munnikenland/Loevestein.

Vanaf de steiger van het veer loop je rechtdoor naar het Slot Loevestein.

Het Slot aan je rechterhand passeren (asfaltweg).

Na het slot zie je aan je linkerhand een bruin bordje Begrazingsgebied (en een klein bordje struinroute Waal).

Hier door het klaphek gaan en naar de rivier toelopen.

Bij de rivier rechtsaf gaan en langs de rivier lopen op strandjes bij laag water of op dijkje.

Je komt na 2 strandjes op een wat meer open stuk, je kunt dan niet meer verder rechtdoor. Dit is bij een krib met een lichtbaken erop.

Neem een paadje naar rechts, deels over de krib. Je komt dan uit op een grasdijkje waarop een paaltje met de struinroute aanduiding staat.

Ga hier linksaf het grasdijkje op.

OM TE LOPEN

Afstand: 15 km, terrein deels echt struinen, zonder paden. Het Munnikenland is te bereiken met de pont vanuit Gorinchem en/of met het voetveer Woudrichem—Munnikenland. Vanaf station Gorinchem is de pont te bereiken in 20 minuten.

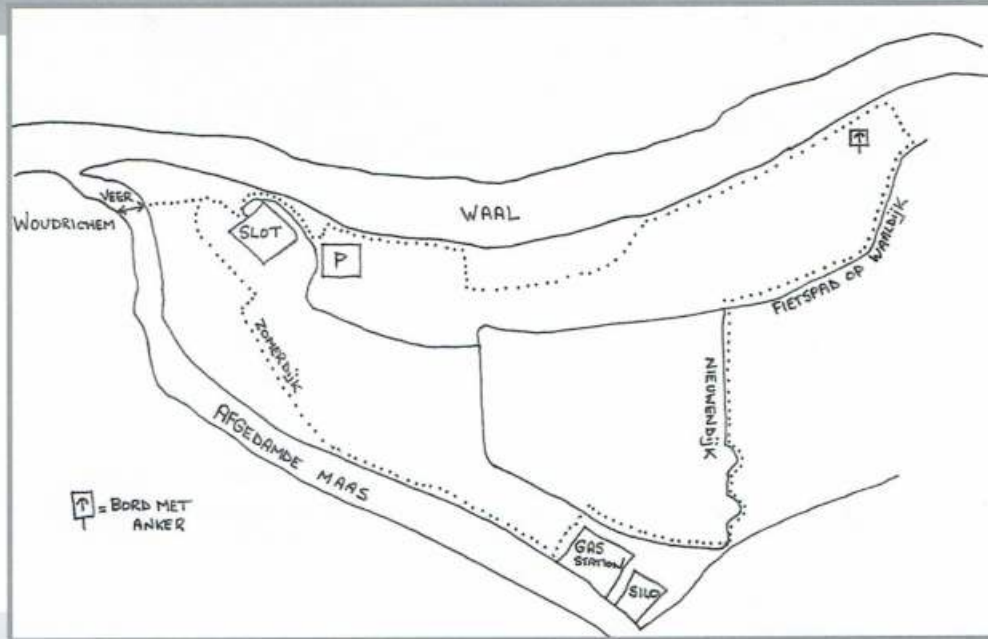
Ga van het station rechtsaf, bij rotonde linksaf richting centrum, 2 bruggen over en daarna rechts de wal op, wandelpad.

Als je het voetpad op de wal blijft volgen, kom je uit bij de Buiten de Waterpoort, waar het veer naar Woudrichem (en een ander naar Sleeuwijk) vertrekt. Met de auto is Loevestein te bereiken via N322 bij Andel en Giessen. Er is een parkeerplaats voor het Slot. Om de struinroute te bereiken, loop je richting het slot en vind je aan je rechterhand het bruine bordje Begrazingsgebied en het bordje van de struinroute.

Bij hoog water is deze route niet te lopen!

Horeca: op Slot Loevestein tijdens openingstijden van het slot en in Woudrichem (café restaurant Schering en Inslag, Hoogstraat 19a, dagelijks geopend)

Meer informatie is te vinden op: www.voetveerwoudrichem.nl, www.veerdienstgorinchem.nl, www.slotloevestein.nl.

'tocht door Munnikenland'

Aan het eind van het dijkje, een ijzeren overstapje naar links nemen en 25 meter verder weer een overstapje met het teken van de struinroute.

Nu links aanhouden richting de rivier, het is dan echt struinen geworden, zonder duidelijk pad.

Bij de rivier de Waal aangekomen, deze stroomopwaarts volgen (dus rechtsaf).

De verschillende opstapjes geven min of meer de route aan die je kunt lopen.

(NB: dit deel van het Munnikenland zal straks nauwelijks beloopbaar zijn door de verschillende geulen die gegraven gaan worden).

De rivier volgen tot je een groot bord ziet voor de scheepvaart met een anker en een doorgetrokken rode streep.

100 meter na het bord met het anker rechtsaf naar en door een hek en de onverharde weg nemen naar de dijk. Je verlaat nu de struinroute.

Op de dijk rechtsaf het fietspad nemen. Je volgt nu enige tijd het Pelgrimspad (met de

bekende wit rode marking).

50 meter vóór het fietsknooppunt 20 ga je linksaf de grasdijk op (bordje Bom-melerwaard, Boezem van Brakel). Aan je linkerhand zie je een voormalig fort van de Waterlinie. Je loopt nu geruime tijd op een fraaie grasdijk. (NB deze grasdijk blijft in de plannen gespaard, meer westelijk komt er een nieuwe verhoogde dijk te liggen. Ook op deze nieuwe dijk wordt een wandelpad gerealiseerd, naast een fietspad).

Aan het eind van de dijk, door klaphek, en wit rode marking verlaten.

Asfaltweg rechtsaf naar beneden nemen.

1e pad naar rechts negeren en de volgende weg rechtsaf nemen Schouwendijk (bij fietsknooppunt 22). Dit is de weg naar Loevestein.

Na het gasstation aan je linkerkant de 1e onverharde weg naar links nemen naar de grasdijk.

Door hek en op de grasdijk rechtsaf (NB op deze te versterken grasdijk komt de weg

naar Loevestein te liggen, zodat Loevestein ook bij hoog water bereikbaar blijft).

Er komt ook een wandelpad op deze dijk, zodat je een goed zicht houdt op het gehele gebied).

Bij paaltje 282 RW282 van het Waterschap Rivierenland, daar waar de dijk naar rechts buigt, gaan wij linksaf/rechtdoor naar beneden, door een hek en lopen we evenwijdig aan de afgedamde Maas.

Nog 1 hek over, daarna 2 overstapjes dicht bij elkaar.

(NB aan je rechterhand zie je oude kleiwinputten voor de baksteen productie).

Je komt weer uit bij een hek en vanaf hier het dijkje gaan volgen, dat van de rivier af gaat.

Op een halfverharde weg (T splitsing) even naar rechts en meteen weer naar links.

Je loopt nu om het slot heen met de slotgracht aan je rechterkant.

Aan het eind van het pad, linksaf naar het voetveer naar Woudrichem.

Wandelroutes Strypepad en Rozenburgpad

Strypegebied Stuw & Vispassage

De Zuid-Hollandse Eilanden Voorne-Putten en Rozenbrug zijn twee nieuwe wandelroutes rijker. Het Strypepad op Voorne is een kennismaking met nieuwe natuur in oude polders tussen Brielle en Rockanje. Het Rozenburgpad is een wandelbeleving in een groene parel te midden van de industrie.

Het Recreatieschap Voorne-Putten Rozenburg (VPR) had in 2010 nog een klein budget beschikbaar voor wandelroutes. Dat terwijl er nog een belofte lag, in het kader van het uit 2003 daterende Wandelrouteplan VPR, om nog een vijftal routes te realiseren. In het juist gereed gekomen inrichtingsplan Strype kon kosteloos worden meegelift. De herinrichting van de Landtong bij Rozenburg en de vraag naar een wandelroute met een 'industriebeleving', was reden om daar een wandelroute te creëren.

Geel-rood-geel

Inmiddels is er totaal 203 km, geel-rood-geel gemarkeerde, wandelroute op Voorne-Putten en Rozenburg aanwezig. We noemen: Biertpad 12 km, Bernissepad 26 km, Puttenpad 27 km, Voornepad, 70 km, Landgoederenpad 18 km, Strypepad 19 km en het Rozenburgpad 31 km. De meeste paden bestaan uit meerdere korte rondwandelingen.

In het kleinschalige landschap van Voorne-Putten domineert de infrastructuur van wegen en bebouwing. Van oorsprong

agrarisch, in het duingebied tuinderijen, in het middengebied de laaggelegen weilanden en waar mogelijk landbouw. Meerdere ruilverkavelingen hebben veel oorspronkelijke landschapelementen weg gebuldorzd en asfaltwegen achtergelaten. Naast pittoreske oude monumentale stadjes als Geervliet en Heenvliet, de oude vestingsteden Brielle en Hellevoetsluis ook de groeikernen Hellevoetsluis en Spijkenisse. Kernen waar de groei inmiddels uit is. Niet verwonderlijk dat in zo'n landschap het percentage onverharde wandelroutes laag is, ca. 50%. Voor nieuwe wandelroutes en kwaliteitsverbetering van bestaande is medewerking van de agrariërs essentieel. Door het aanhoudende gebruik van goede landbouwgrond voor stadsuitbreiding, infrastructuur en – voor het gevoel van de agrariërs – vooral natuurontwikkeling, is de medewerking niet ruimhartig. Daarnaast stimuleert de vergoeding uit de Boerenlandpadregeling ook niet. Maar ook de wil en maatschappelijke betrokkenheid spelen een rol.

Maar niet gesomberd! Voorne Putten is groen, heeft een prachtig en uniek duingebied en het weidse landschap is een ervaring apart. En als in de nabije jaren,

De opening

Wandelroute Strypepad

De wandelroute loopt van Brielle naar Rockanje-Strand met een aftak naar de duinen met een aansluiting op het Landgoederenpad en een aftak naar het Annabos met een aansluiting op het Voornepad. De route is geopend op 31 oktober 2010. Centraal staat de historische en monumentale stad Brielle, het struin- of laarzenpad door het waterberging- en natuurgebied en via de badplaats Rockanje naar zee. Over beide plaatsen is gezongen. Denkend aan 1 april 1572, met Alva en de Watergeuzen, zongen we 'In naam van Oranje doe open de poort'. Gerard Cox zong over 'Rockanje, badplaats zonder

franje'. Bij de opening, het was tenslotte Hervormingsdag of Lutherdag, werden door mij nog een vijftal stellingen (voor 95 was geen tijd) genoemd:

1. Wandelen is de meest duurzame vorm van recreatie.
2. De agrarische sector bepaalt de toekomstige wandelmogelijkheden.
3. Wandelmogelijkheden zijn een afspiegeling van intergemeentelijke samenwerking.
4. Wandelen is natuurvriendelijk, maar wordt geweerd uit natuurgebieden.
5. Is wandelen elitair? De recreatie- en sportfinanciering gaat populistisch.

In het artikel 'Zwiepde planken in de Strype' lees je meer over het Strypepad.

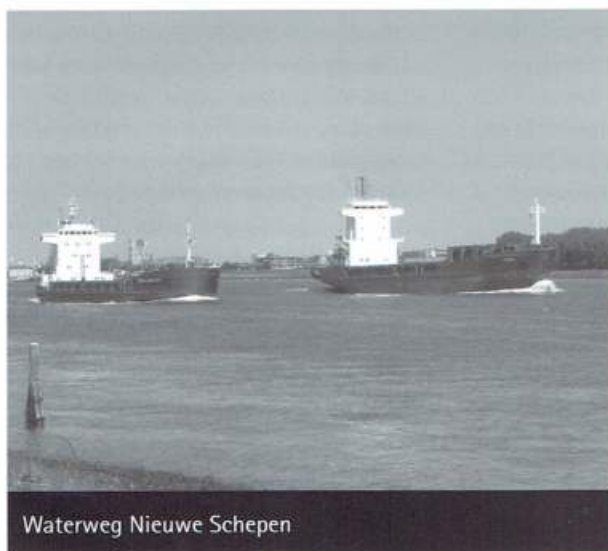
Strypegebied

met behulp van het nieuwe Provinciale Wandelrouteplan, nog een drietal routes op Voorne-oost zijn gerealiseerd, is een compleet wandelroutenetwerk aanwezig.

Verzoek Groenservice

Het beschikbare budget en het landinrichtingsplan Strype was de reden dat Groenservice Z-H (de Provinciale Groendienst) als uitvoerend orgaan van het Recreatieschap bij TeVoet aanklopte. Of er even snel een paar wandelroutes konden komen. En daar ga je dan voor als gepensioneerd regio-belangenbehartiger, die geacht wordt veel vrije tijd beschikbaar te hebben. Natuurlijk, als TeVoet hebben we ook een reputatie hoog te houden. Van alle eerder genoemde wandelroutes heeft TeVoet de veldverkenningen en het routeontwerp gedaan, inclusief de links-rechts beschrijvingen en de beschrijving van bezienswaardigheden en landschappelijke historie. Tot slot hebben wij de markeerders begeleid, drukproeven van de gids gecontroleerd, gefotografeerd, met Groenservice en bewoners gesproken, enzovoorts. Al met al een tijd consumerende klus maar ook leuk en een tevreden gevoel als je het resultaat ziet. ■

Frans Meijdam

Waterweg Nieuwe Schepen

Blankenburg

*Toen de stormnacht was verdwenen en de lucht was opgeklaard
Dacht iedereen op Blankenburg, God zij dank wij zijn gespaard
Er was veel te repareren, heel het land had blank gestaan
Er was geen aardbei meer te oogsten, volgend jaar zou het weer gaan
De krant werd slechts gelezen om de prijzen van het vee
En men dacht ons kleine dorpje ja dat kan nog eeuwen mee*

*Blankenburg kan nog eeuwen mee
Krijgende meeuwen: er dreigt gevaar uit zee
Blankenburg kan nog eeuwen mee*

*De hoefsmid en de bakker, ook de koster van de kerk
In het winkeltje van Breevaart, iedereen weer aan het werk
Je ging over het Veepad met de pont naar Nieuwesluis
En als het even meezat was je weer voor donker thuis
Driehonderd vijftig jaren al ontworsteld aan de zee
Ooit 't grootste dorp van Rozenburg het ging al eeuwen mee*

*Blankenburg kan nog eeuwen mee
Met kraaien, mussen, spreuwen, katten, honden, ratten, vee
Blankenburg kan nog eeuwen mee*

*Maar keek je naar het oosten daar scheen de zon zo 's-middags laat
Op de raffinaderijen van de Vondelingenplaat
Als een stalen roofdier dat lag te wachten op zijn prooi
En argeloze boeren waren bezig met het hooi
Toen volgens plan de industrie de polders tot zich nam
Was er geen enkele actiegroep die daar in stelling kwam*

*Blankenburg kon nog eeuwen mee
Geen onvertogen woord, men gehoorzaamde gedwee
Blankenburg kon nog eeuwen mee.*

Ballade 'Blankenburg' van De Onbepert Houdbare Rijnmondgroep, The Amazing Stroopwafels.
Tekst en muziek: W. Kerkhof; zie ook www.amazingstroopwafels.nl.

Wandelroute Rozenburgpad

Rozenburg, ca. 12.500 inwoners, ligt in een put tussen het 4,5 m opgehoogde Botlek en Europoortgebied. Een industriegebied met grote vaarwegen, petrochemie en containers. Een dynamisch geldwincentrum van Nederland. In die put een hechte samenleving met veel voorzieningen in een groene omgeving. Het eiland Rozenburg was een van oorsprong agrarische gemeenschap met veel natuur (De Beer) met de dorpen Rozenburg en Blankenburg. Er zijn helaas maar weinig monumenten, de molen en enkele oude boerderijen, dat is het zo'n beetje. Aan de westkant van Rozenburg ligt een uniek natuurgebied,

de Landtong. Van oorsprong (1950) een grondstortplaats ontstaan bij het graven van het Calandkanaal. Even verder op ligt in de Nieuwe Waterweg de stormvloedkering, de Maeslandtkering. Het Rozenburgpad is op 16 november 2010 geopend en bestaat uit vier rondjes die aan elkaar worden geknoopt. Twee rondjes door de groene rand rondom de bebouwing en langs de Nieuwe Waterweg, een rondje langs de petrochemische industrie, container terminals en over zeevaart- en binnenvaartsluizen en een rondje over de eerder genoemde Landtong. Wandelen op Rozenburg is een aparte

ervaring. De beleving van de contrasten tussen natuur en industrie, het samengaan van beide is wat verwonderd. Het idee dat je op opgespoten land loopt over oude boerderijen en het voormalige dorp Blankenburg. Menig streekgenoot wordt emotioneel bij het horen van de ballade 'Blankenburg' van de Onbepert Houdbare Rijnmondgroep, The Amazing Stroopwafels. Als hedendaagse wandelaar heb je nu de mogelijkheid om te voet een verrassend Rozenburg te beleven te midden van natuur én industrie.

Nieuwe route op Voorne Zwiepende planken in de Strype

Van 'best wel een beetje eng' tot 'gewoon kicken'. En van 'lekker struinen' tot 'het was net wel modderig'. De reacties op de openingsdag van het Strypepad over het deel langs de voormalige Strypse Wetering variëren.

De Strype, lang geleden een brede kreek op Voorne. De afgelopen eeuwen niet meer dan een sloot. Nu is de kreek weer terug. Het Strypeplan heeft niet alleen gezorgd voor 'kreekherstel'. Het waterschap heeft er 60 hectare waterberging bij. En de wandelaar is er nu welkom.

De Strype is ontstaan rond 1550 voor Christus: een brede geul vanaf de kust bij Rockanje naar de rivier de Maas net ten noorden van Brielle. In de Middeleeuwen is de Strype afgedamd, gevolgd door verdere bedijking. De Strypse Wetering en het Meertje De Waal bij Rockanje vormen de restanten van de getijderek. Het Meertje en het aangelegde plasdras-gebied vormen de Strype anno 2010.

Je waant je zo terug in vervlogen tijden. Alleen de wegen die de oude kreek doorsnijden, ontnemen je de illusie langs een echte kreek te wandelen.

Extensief recreatief gebruik

De gronden langs de Strypse Wetering zijn in handen van de boeren. Ook de lage delen die het overtollig water bij hevige regenval moeten opvangen. De koeien grazen er. Bij de plannenmakerij is bedongen dat er een laarzenpad door het gebied komt. Dat pad maakt nu een belangrijk onderdeel uit van het Strypepad, een nieuwe wandelroute van Brielle naar Rockanje.

Kreekherstel en waterberging vormde de hoofdmoot van het Strypeplan. Ook de natuur is erop vooruitgegaan. Evenals de agrariërs die hun kavels meer aaneen hebben gekregen. Daarnaast aandacht voor 'extensief recreatief gebruik' zoals dat in het beleidsjargon heet, in gewone mensentaal komt het in de polder Strype neer op voorzieningen voor wandelaars: een struinpad met de nodige smalle bruggetjes.

Masterplan

"Met alleen agrarische functies ga je het in de toekomst niet redden", stelde wethouder Ies Klok van Westvoorne bij de opening van het Strypepad op de laatste zondag van oktober. Hij is ook bestuurslid van het Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg. "In de polder moet je ook streven naar recreatief medegebruik, wandelen, fietsen en andere activiteiten die het gebied verdraagt."

In het uit 2003 daterende Masterplan Recreatie en Toerisme van het schap was al de wens van verbindende wandelroutes opgenomen. "Het Strypepad is niet het eerste pad op Voorne-Putten dat op basis van dit plan tot stand is gekomen. Zo kennen we op Voorne bijvoorbeeld al het Voornepad en het Landgoederenpad. Voor het Strypepad konden we nu mooi meeliften met het Strypeplan", aldus een zichtbaar tevreden wethouder.

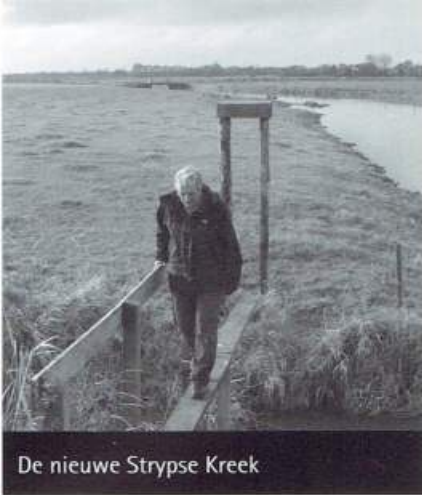
"In Zuid-Holland kampen we met een groot tekort aan wandelmogelijkheden. Zo'n anderhalf miljoen Nederlanders willen wat langer dan een ommetje van zo'n half uur tot een uur lopen. Op die behoefte spelen we als recreatieschap in met middellange afstands wandelroutes als het Strypepad." Klok vervolgt dat het het schap niet alleen gaat om wandelroutes. "De wandelaar moet ook het landschap kunnen beleven. Moet de achtergronden leren kennen van de cultuurhistorie." TeVoet heeft in de persoon van Frans Meijdam een route ontworpen die aan al die voorwaarden voldoet.

Vogelaars

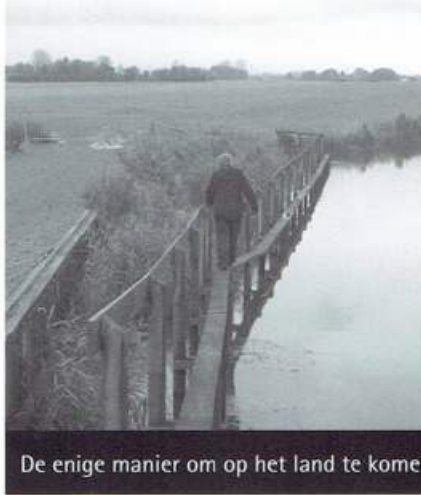
"Wel 55, 60 soorten hebben we geteld. Bijzonder voor zo'n nieuw gebied." Adrie van der Heiden van de Vogelbescherming en de KNNV vertelt enthousiast over het gebied. "Elke woensdag verzamelen we met zo'n tien man van de vogelwerkgroep van KNNV. Gaan we eerst bij dat bruggetje

Over een berm-sloot, toch al goed voor een sneller kloppend hart

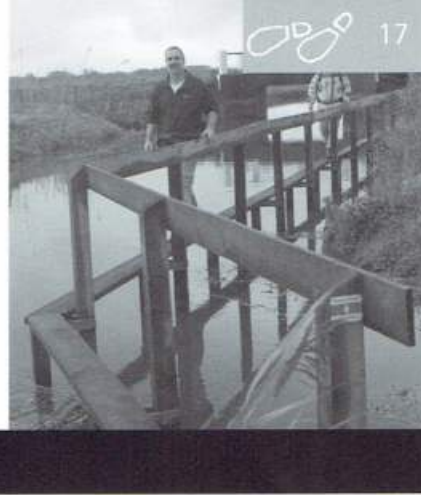

De nieuwe Strypse Kreek

De enige manier om op het land te komen

kijken." Hij wijst de genodigden bij de opening van het Strypepad naar een hoek van de nieuwe kreek. Ondanks de aangerukte verrekijkers was er die zondagmiddag – aan vogels – niets bijzonders te zien. Toen Meijdam de route aan het verkennen was, attendeerde een vogelaar hem op de vele vogels in een deel van het nieuwe waterbergings- annex natuurgebied. Door dat gebied loopt een laarzenpad met een hoge smalle 'zwiepbrug'. Bij wat hoger water er in dit deel niet te lopen. De combinatie van verstoring van vogels, de brug en de beperkte beloopbaarheid deed Meijdam besluiten dit routedeel om het verlaagde gebied te leggen. De route voert je over de hoge kant van het waterbergingsgebied. Je kijkt mooi het gebied in. Wandelaar en vogelaar zitten elkaar in de Strype dan ook niet in de weg. En wie echt wil, kan toch de bruggetjes nemen. Je bent gewaarschuwd voor natte voeten en een vervaarlijk zwiepend bruggetje.

Avontuurlijk

"Verderop richting Brielle, krijg je nog veel mooiere bruggetjes", beloofde hij aan de

wandelaars die na de openingshandeling in de buurt van Rockanje op pad gingen naar Brielle. Meijdam heeft woord gehouden. Eerst enkele korte, over een bermsloot, die bij sommigen het hart al sneller deed kloppen. Bij die planken aan de weide-zijde ook een uniek smal poortje voor slanke mensen om vee tegen te houden, denk ik.

Richting Tinte, vroeger een tuindersdorpje in de polder, heeft het waterschap een hoog bruggetje over de Strypse Wetering aangelegd. "Het waterschap, aanlegger van de bruggetjes en planken, vond voor een struinroute deze uitvoering voldoende. Het is een pad voor avontuurlijk ingestelde wandelaars." Op de lange hoge brug doet Meijdam voor: "Kijk hoe deze zwiept. Vergeet niet dat de planken bij nat weer glad zijn!" De ruimte tussen leuning en loopplank is wel groot, dus oppassen met kleine kinderen.

Buurtbewoners

Eén nieuw plankier verbaast. Zo'n vijftig meter loop je parallel aan de oever, boven het water. Op het land ligt een verhard toegangspad met een hek. Wandelaars mogen daar geen gebruik maken. Het plankier over het water, niet meer dan een enkele plank met leuning, was de enige manier om een doorgaande route langs de wetering te krijgen, verklaart Meijdam. Maar zeker leuk, verzekeren enkele langslappende buurtbewoners. Zij hadden de nieuwe route al een paar keer uitgetoet. "Voor ons een schitterend tochtje door de polder. Soms is het lastig om van een bruggetje op de oever te komen. Op één plek zit zelfs prikkeldraad in de weg". Meijdam heeft al meerdere malen gemeld, maar blijkt dat dit een vast onderdeel van de avontuurlijke route.

Waarom loopt de route richting Brielle niet over een akkerrand, langs de wetering, wilden ze nog weten. Nu moet je over een polderweg met veel sluipverkeer. Meijdam had het al aangekaart bij het Recreatieschap. Die kreeg nul op het rekest van het waterschap: het inrichtingsproject was al

te ver gevorderd. Onduidelijk is of er überhaupt wel contact is gelegd met de boer. Allen kennen hem bij naam. "En dan moet iemand ook nog een paar planken over sloten betalen", wijst Meijdam. Zo iets blijkt dan toch een bottleneck te kunnen zijn, als het niet in een totaal inrichtingsplan zit. Toch maar eens contact opnemen met de boer, opperen de buurtbewoners. Niet zij, maar TeVoet wel te verstaan. Frans Meijdam krijgt het nog druk(ker).

Beroep op Natuurmonumenten

Aan de andere kant van de route is de toegang naar Rockanje verre van ideaal. De wandelaars zijn nu veroordeeld tot een stukje Westvoornseweg en de drukke Molendijk of de Boomdijk, twee doorgaande wegen 'waar de vrouwen uit je broek worden gereden'. De buurtbewoners die we op de openingswandeling tegen waren gekomen, kenden het probleem. "D'r liep daar vroeger nog een kerkenpad de Strypepolder in", wisten ze.

Nu zou dé oplossing zijn nog een stukje verder langs het nieuw ingerichte gebied van de Strype te lopen en langs het Meer-tje De Waal naar het dorp. Dat meertje is het enige restant van de oude Strypekreek. Helaas houdt Natuurmonumenten, beheerder van het meertje, het nog tegen, zelfs een pad langs de rand van dit natuurgebied. Wethouder Klok deed in zijn openingstoespraak een dringend beroep op Natuurmonumenten om 'over de brug te komen' om de toegankelijkheid richting Rockanje vanuit de Strype te verbeteren. Hij had nog een wens: een eenvoudige overnachtingsmogelijkheid voor wandelaars in de polder, een blokhut of zoiets. "Daar zit de provincie nu te strak in", aldus Klok. Eigenlijk vreemd als je bedenkt dat Groenservice Zuid-Holland, onderdeel van diezelfde provincie, de wandelroutes op Voorne-Putten beheert. ■

Harry Benschop

OM TE LOPEN

Van het Strypepad is voor € 3,00 een folder (Wandelroute Zuid-Hollandse Eilanden nr. 6) te verkrijgen bij de VV's in Brielle en Rockanje. De hoofdroute, van Brielle Vesting tot Rockanje Strand, is 12,5 km lang. Er zijn ook twee aftakroutes waarvan een naar het Annabos en het Quackjeswater met een aansluiting op het Voornepad. De andere aftak gaat de duinen in met een aansluiting op het Landgoederenpad. In de folder is ook het Rozenburgpad beschreven. Voor meer informatie: www.recreatiezuidholland.nl. Brielle en Rockanje zijn bereikbaar met bus 103 vanaf Spijkenisse Metro. De bus rijdt minimaal elk half uur, ook in het weekend. Rozenburg is bereikbaar met bus 105 vanaf Spijkenisse Metro (minimaal elk half uur) of met het veer vanuit Maassluis.

A4 gaat er toch komen

Snelweg A4 Midden Delfland: einde van de rust voor de wandelaar?

2 September is voor oud-minister Eurlings een heuglijke dag. Samen met lokale bestuurders ondertekent hij die morgen een overeenkomst die de inpassing van de A4 regelt (IODS = Integrale Ontwikkeling Delft Schiedam).

De schop voor de snelweg van Delft naar Schiedam kan na een vertraging van 40 jaar eindelijk in de grond. De aanleg van de weg roept echter wel de nodige vragen op. Welke gevolgen heeft de weg voor natuur en landschap? Wat merkt de wandelaar ervan? En is de A4 de opmaat voor meer infrastructuur in het gebied zoals de Blankenburgtunnel en de A24?

Hoe het begon

Al vanaf de jaren vijftig wordt er discussie gevoerd over de aanleg van een rijksweg door Midden Delfland. Het tracé begint aan het eind van de Kruithuisweg bij Delft en loopt in een rechte lijn door Midden Delfland, om tussen de bebouwing van Schiedam en Vlaardingen aan te sluiten

De vaart gesymboliseerd op het zandlichaam

op de A20. Ieder die wel eens in dit gebied wandelt kent vast het zandlichaam dat daar al sinds 1972 ligt. In die jaren is het maatschappelijk protest tegen de weg ontstaan. Niet alleen milieugroepen maar ook de aanliggende gemeenten waren bang voor aantasting van de natuur en voor geluidshinder. De reconstructiewet Midden-Delfland (1977) gaf hen daarbij extra steun in de rug. De wet omvatte een plan voor deze groene enclave, ingeklemd tussen de Haagse en Rotterdamse regio. Het gebied zou heringericht worden waarbij naast de agrarische functie ook ruimte moest komen voor recreatie en natuur. Vooral de werkgroep (later stichting) Stop Rijksweg 19/A4 speelde een centrale rol bij de juridische procedures en het lobbywerk bij 2e kamer en provincie tegen deze weg. Het gevolg was dat de eisen die aan de weg werden gesteld (landschappelijke inpassing, beperking milieueffecten) steeds hoger kwamen te liggen. De regio ontwikkelde voor de A4 de volgende toetssteen: "We willen de weg niet zien, niet horen en niet ruiken".

Plan Norder

Na de eeuwwisseling lijkt het plan Norder (destijds gedeputeerde) de patstelling te zullen doorbreken. Hij heeft voor- en tegenstanders van de A4 samen aan een oplossing laten werken. In het plan wordt een inpassingsvariant gepresenteerd (verdiepte ligging) plus een pakket maatregelen voor kwaliteitsverbetering van

het Midden-Delfland gebied. Ongelukkig politiek optreden van ministers, foute berekeningen van Rijkswaterstaat en steeds weer opduikende nieuwe alternatieven zorgen voor vertraging.

Govert van Oort (voorzitter Midden-Delfland Vereniging) stelt in 2008 dat de A4 een grote planologische misrekening uit de jaren zestig is. De minister van Verkeer en Waterstaat plande een weg en de minister van VROM plande een stiltegebied. Dit heeft geleid tot een nog steeds voortdurend conflict. In een stiltegebied zou een weg vanzelfsprekend onder de grond moeten worden aangelegd.

A4 met Vaart

De Maastrandse architect Ton Poot bedenkt een geheel ondertunnelde A4 met een vaart er bovenop. De weg is dan uit het zicht, het water kan in de natuur worden ingepast en kan dienen als extra wateropvang voor het gebied. Een ideale oplossing, de enige manier om te zorgen dat je de weg niet ruikt, hoort en ziet. Het is niet het eerste tunnelplan maar het is wel de eerste keer dat er een lichte afzinktunnel met erboven een vaart als betaalbare optie wordt aangedragen. Volgens aannemer BAM haalbaar binnen het beschikbare budget. Al snel wordt dit alternatief ook omarmd door tegenstanders van de A4 (gemeenten, natuur- en milieugroepen). Minister Eurlings legt de variant echter ter zijde omdat volgens hem de 'A4 met Vaart' duurder zal uitvallen en voor vertraging in de procedure zal zorgen. In een second opinion wijst ingenieursbureau Haskoning op het gevaar van het niet meenemen van de variant. De 'A4 met Vaart' is probleemoplossend en biedt meerwaarde voor het milieu. Een latere bezwaarprocedure is

Plan A4 met vaart wordt gepresenteerd

A4 met vaart

niet kansloos omdat een voor het milieu betere variant niet is opgenomen in de MER (milieu-effectrapportage).

IODS

De 'A4 van Eurlings' is onderdeel van het IODS dat bestaat uit zes projecten die moeten zorgen voor een goed ingepaste snelweg, landschapsbehoud en verbetering van het gebied. Zoals nieuwe natuur en een ecoduct dat de Vlaardingse Vlietlanden met de Ackerdijkse Plassen verbindt, verbetering van de recreatieve routestructuur voor fietsers, wandelaars en ruiters. Daarnaast sanering van de glastuinbouw, stimulering van duurzame melkveebedrijven en de stedenbouwkundige ontwikkeling op de landtunnel (2 km) tussen Schiedam en Vlaardingen. Volgens critici zijn de plannen grotendeels een sigaar uit eigen doos en zou veel ervan zonder A4 ook zijn uitgevoerd.

Bewandelbaarheid

In Midden Delfland, het kleine Groene Hart, valt veel te genieten voor de wandelaar. Niet alleen door de belevingswaarde van het open veenweidelandschap maar ook door het aanbod van (onverharde) paden. Door de komst van de A4 zal de bewandelbaarheid van het gebied er flink op achteruit gaan. Alleen het deel tussen Schiedam en Vlaardingen krijgt een landtunnel. De rest komt in een open tunnelbak te liggen en deze zal het gebied als een ritssluiting in tweeën delen. Weliswaar komen er viaducten bij de Woudweg (bij Schiedam) en Zuidkade (bij Delft). Het streekpad 12 Groene Hart en het LAW 6-1 Oeverloperpad kunnen hiervan gebruik maken. Toch zal de weg voor de gewenste nieuwe oost-west wandelverbinding

langs de Slinksloot (voorgesteld in het wandelrouteplan Z-H) een bijna onoverkomelijke barrière zijn. Mogelijk kan door het verleggen van de route het ecoduct als passage dienen. Ondanks alle inpassingen zal het verkeer over de weg de rust gaan verstoren in Midden Delfland (nota bene een stiltegebied). Ook zullen viaducten, geluidsschermen, verlichting en matrixborden voor horizonvervuiling zorgen.

En verder?

Het tracébesluit A4 is in oktober gepubliceerd. Omdat het onder de crisis- en herstelwet valt kan het door gemeenten niet meer aangevochten worden. Wel zullen natuur- en milieuorganisaties en stichting 'A4 met Vaart' in beroep gaan bij de Raad van State.

Helaas zal, met het doorgaan van de A4, de rust in het gebied voorlopig niet terugkeren.

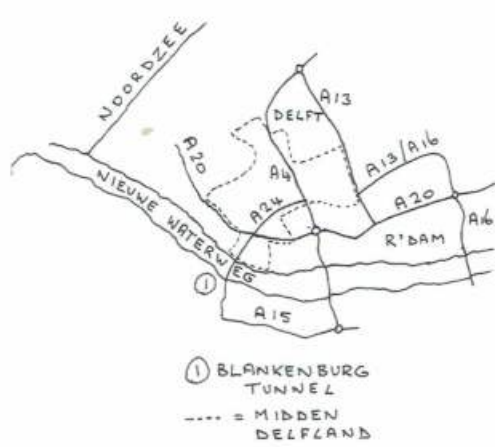
Er ligt ook nog een plan voor een nieuwe tunnel onder de Nieuwe Waterweg ten westen van de Beneluxtunnel.

Binnenkort kiest men een voorkeurstracé: de Oranjetunnel (bij Hoek van Holland) of de Blankenburgtunnel. Een keuze voor de laatste variant betekent een nieuwe aanslag op Midden Delfland. De toegangsweg tot de tunnel zal door het open gebied tussen Maassluis en Vlaardingen (Zuidbuurt) komen te lopen en daar aansluiten op de A20.

De aanleg van de A24 - de verbindende schakel tussen de A20 en A4 Midden Delfland - is dan nog maar een kleine stap. Deze weg doorkruist niet alleen de eendenkooi Alkeetbuiten maar ook het natuurgebied de Vlietlanden. Beheerder Natuurmonumenten behoort daarom tot de felste tegenstanders van deze plan-

nen. Overigens beweren boze tongen dat Rijkswaterstaat bewust de 'A4 met Vaart' buiten de besluitvorming heeft gelaten om de mogelijkheid om de A24 op de (verdiepte) A4 aan te sluiten, open te houden. Voor de A4 wordt het in 2011 in ieder geval erop of eronder. ■

Jan Rijnsburger

OM TE LOPEN

Op zaterdag 1 januari 2011 en op zondag 10 april worden er wandelingen georganiseerd in het gebied.

De wandeling van 1 januari gaat uit van de samenwerkende organisaties tegen de A4, waar TeVoet in participeert. De wandeling van 10 april wordt georganiseerd door TeVoet. Voor meer informatie zie bladzijde 23 de activiteitenkalender in dit nummer. Meer informatie over het gebied www.mikddendelflandsite.nl en www.hoezamiddendelflandsnelweg.nl.

Groningen

Vrijwilligers gezocht om een wandelpad te adopteren

Zuidema's Klap

Op 26 maart 2010 vond de officiële aftrap plaats van het project 'Wandelen in Groningen' (zie ook septembernummer Lopend Vuur). Tot die dag was de werktitel 'Wandelplatform Groningen' geweest. Het project loopt van 2009 tot 2013 en wordt gefinancierd door het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO – Europa investeert in haar Platteland) en de provincie Groningen. Dit artikel geeft de huidige stand van zaken weer.

Project

Er is geld beschikbaar gesteld voor een projectleider (Wendy Klazenga, werkzaam bij Landschapsbeheer Groningen) en een secretariaat (Gilian Wijnalda, werkzaam bij Groninger Dorpen). Beide voor 1 dag in de week. Alle eigenaren en beheerders van wandelpaden in de provincie zijn aangesloten bij het platform en dragen bij aan het project, door uren inzet in natura en de inzet van hun vrijwilligers. Na 2013 moet 'Wandelen in Groningen' een zelfstandige stichting zijn, met een duurzaam financieringsplan.

Bestuur

De eerste stappen hiervoor zijn inmiddels gezet. Het bestuur van de stichting 'Wandelen in Groningen' is benoemd. Op voordracht van Groninger Dorpen zit de voorzitter Jannie Reinders. De secretaris Janny Vlietstra (gedeputeerde provincie Drenthe) is bestuurslid van en voorgezeten door Stichting Oude Groninger Kerken. Als penningmeester is Kor Dijkstra gevraagd (burgemeester Grootegast) door Landschapsbeheer Groningen. Het bestuur komt in de beginperiode eens per 2 maanden bijeen en stuurt op hoofdlijnen de projectorganisatie aan. Daarnaast is een van de belangrijkste taken van het bestuur om een duurzaam financieringsplan op te stellen voor na 2013.

Doelstellingen en taken

De hoofddoelstelling van Stichting Wandelen in Groningen is het faciliteren van de wandelaar en het bevorderen en promoten van wandelen in de provincie Groningen.

Subdoelen en taken Stichting Wandelen in Groningen

1. Beschikbaar en toegankelijk maken van de wandelroutes voor de wandelaars, waarbij wordt gestreefd naar een provinciaal dekkend netwerk van wandelpaden.
2. Afstemming op het gebied van ontwikkeling, onderhoud en beheer van wandelroutes.
3. Promotie van de wandelrecreatie in de provincie Groningen ter bevordering van de economische activiteit en versterking van de leefbaarheid op het platteland.

Uitwerking door projectorganisatie. Voortvloeiend uit de doelstellingen en taken van de stichting, houdt de werkorganisatie, voor de vastgestelde projectperiode, zich bezig met digitalisering, promotie, verkenning routebureau, verzekering en monitoring.

Van analoog naar digitaal

Het project staat en valt met het digitaliseren. Bestaande wandelroutes van Groningen worden van analoog (papier) naar een digitaal bestand gezet. Hiervoor wordt GIS (Geographic Information System) gebruikt. Dit is de basis voor de website, maar ook voor een mogelijk administratief systeem voor een routebureau, verzekeringen en het controleren van routes. In eerste instantie zou de Provincie dit onderdeel oppakken. Nieuw beleid heeft er echter voor gezorgd dat er onvoldoende mankracht bij de provincie is om de digitalisering uit te voeren. In november dit jaar heeft de provincie Groningen daarom extra

geld beschikbaar gesteld voor het project om –middels een aanbesteding– een extern bureau hiervoor in te schakelen.

Vrijwilligers voor inventarisaties

De laatste maanden van 2010 moet er daarom een organisatie van vrijwilligers opgezet worden om alle bestaande Groningse wandelroutes te verkennen en te beschrijven (o.a. voorzieningen langs de routes en type verharding). Deze vrijwilligers zullen in de eerste helft van 2011 hun werk moeten doen, zodat deze gegevens daarna in het GIS bestand opgenomen kunnen worden. Voor het project Waddewandelen is dit inmiddels al gebeurd. Deze gegevens zullen gebruikt worden voor de Waddengemeentes.

Heb je interesse om een route te "adopter", dan kan je je aanmelden bij Gilian Wijnalda wandelen Groningen@groningerdorpen.nl. Deze "adoptie" zou eenmalig kunnen voor de inventarisaties, maar ook structureel. Het is de bedoeling dat de routes 2 maal per jaar worden nagelopen op gebreken. De aanmelding voor structurele adoptie kan nog voor de Waddengemeentes De Marne, Winsum (van Waddenzee tot Winsumerdiep), het gebied van voormalig gemeente Reiderland, Delfzijl en Eemsmond. Daar zijn slechts eenmalige inventarisaties uitgevoerd tot nu toe. ■

Paul Wesselius (met input van Wendy Klazenga, projectleider van de projecten Waddewandelen en Wandelen in Groningen)

Wandelen in Groningen

Zuid-Holland zet wandelroutes op de kaart

Wandelrouteplan aangenomen door de Provinciale Staten van Zuid-Holland

'Wordt vervolgd...!' Zo eindigde het artikel in Lopend Vuur van maart 2010 over het

Wandelrouteplan Zuid-Holland. Sindsdien hebben de provincie Zuid-Holland en het Wandeloverleg Zuid-Holland/TeVoet niet stilgezeten. Het wandelrouteplan is provinciaal beleid geworden.

Aanzet tot realisatie

In een nieuwsbericht stelt de provincie dat zij met de nota Wandelrouten netwerk 2010-2020 voetnoot en de bijbehorende kaart 'een aanzet wil leveren tot het realiseren van een provinciedekkende wandelrouten netwerk'. Tevens wordt aangekondigd dat gemeenten, waterschappen, natuur- en recreatieschappen die wandelroutes willen realiseren, een subsidieaanvraag bij de provincie kunnen indienen. Wat is hieraan voorafgegaan en hoe ziet de toekomst eruit? Op deze vragen willen we in dit artikel antwoord vinden.

Wat voorafging

Het wandelrouteplan, met als basis de inventarisatie door TeVoet van bestaande en gewenste wandelroutes, vergezeld van een aantal aanbevelingen, is voor commentaar de provincie ingestuurd. De reacties uit het veld zorgden voor enkele aanpassingen aan de kaart. Aldus gewijzigd kwam de nota terug in de provinciale commissie Groen, Water en Milieu (GWM). Ook TeVoet had nog wel wat aandachtspunten, waarvoor weer van de inspraakmogelijkheid gebruik werd gemaakt. Het ging bijvoorbeeld om het reserveren van voldoende financiële middelen, het handhaven van de lijst met beschermingswaardige

verbindingen en het opnemen van criteria waaraan wandelroutes zouden moeten voldoen. Uiteindelijk kostte het nog een commissievergadering voordat, op 30 juni 2010, de nota met bijlagen door Provinciale Staten werd vastgesteld.

Plusen en minnen

Eeffien Huizing, een van degenen die van meet af aan bij het hele proces betrokken is geweest, zegt desgevraagd: "we zijn vooral erg blij dat de provincie een en ander zo voortvarend heeft opgepakt en dat er nu een meerjarig wandelbeleid ligt. Bovendien zal de provincie de aanleg en inrichting van wandelroutes met uitzondering van de grondkosten niet meer beperken tot 25 % maar volledig gaan subsidiëren. Een aantal wensen van TeVoet is (deels) gerealiseerd. Met name de financiering was een heikel punt. GS wilde het plan laten aannemen met slechts financiële dekking tot maart 2011, als er Provinciale Statenverkiezingen zijn. Op verzoek van de PvdA heeft gedeputeerde Van Heyningen toezeggingen gedaan tot en met 2013. En er is een klankbordgroep ingesteld waarin onder andere TeVoet en het Wandelplatform/LAW zijn vertegenwoordigd en die als voornaamste taak heeft het inventariseren van initiatieven uit de regio's en het adviseren van de provincie. Jammer is wel dat er geen centrale coördinator is aangesteld, die met verve overlegt met gemeenten en grondeigenaren en die intern alert is op kansen. Er is namelijk nog steeds maar 16 uur aan ambtelijke ondersteuning beschikbaar. Terugkijkend kunnen we zeggen dat het is gelukt om de basis te leggen voor een toegankelijk Zuid-Holland.

En nu verder...

Inmiddels heeft de eerste bijeenkomst van de Klankbordgroep plaatsgevonden en

de volgende is gepland. Onderwerpen die aan de orde komen, zijn bijvoorbeeld de kwestie van de markering, waarover de afgelopen tijd veel is gedacht en geschreven: knooppunten, keuzepunten, een combinatie van beide of toch de traditionele geelrood gele markeringen? Verder bestond een van de beleidsvoornemens uit het realiseren van een meldpunt wandelpaden. TeVoet heeft daarbij een voorkeur voor het aansluiten bij het landelijk meldpunt. Maar het leukste is natuurlijk dat er al lokale initiatieven binnenkomen waarvoor subsidie wordt aangevraagd. Een wens van TeVoet voor de toekomst is het opzetten van een provinciale Wandelrouteplanner, naar voorbeeld van de Fietsrouteplanner. Daar gaat de komende tijd aan gewerkt worden. ■

Marijke van Steenis

De nota 'Wandelrouten netwerk 2010-2020' is te vinden op de website van de provincie (http://www.zuid-holland.nl/overzicht_alle_themas/thema_vrijetijd/content_recreatiebeleid/c_wandelrouten netwerk.htm).

Kuierje troch Fryske Wâlden

Wie denkt aan Friesland, denkt aan water: de meren, vaarten, weilanden met veel slootjes, het IJsselmeer, de Waddenzee. Het vernieuwde Friese Woudenpad geeft je een heel ander beeld van Friesland.

Fries gedeputeerde Jannewietske de Vries was verheugd dat zij met het Friese Woudenpad nog beter kon vertellen dat Friesland de mooiste provincie is. Wandelers kunnen met eigen ogen zien wat de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in juni 2010 heeft vastgesteld: in Friesland zijn oude cultuurlandschappen het best bewaard gebleven. "Dat landschap is voor de mensen, om er door te kuieren." De wâlden zijn bij de Nederlanders niet zo bekend, aldus De Vries. "Ondernemers kunnen nu mooi op de LAW en de declamatie van Friesland tot mooiste provincie inspelen." Voor de provincie is dat ook een belangrijke reden om voor het Friese Woudenpad een financiële bijdrage uit het Investeringsbudget Landelijk gebied toe te kennen.

1-1

Door de nummering (LAW 1-1) lijkt het Friese Woudenpad de allereerste lange afstands wandelroute. Voorzitter Arie de Jong van het Wandelplatform gaf bij de opening eind september van het pad aan dat dit niet het geval is. "Toch is het een bijzonder pad. Met dank aan het NIVON is een deel van het in ongerede geraakte Domelapad nu in LAW 1-1 opgenomen, als een variant." Voorheen luisterde de route naar de naam Zevenwoudenpad, nu dus Friese Woudenpad, met als ondertitel – gelijk ook de enige Friese woorden in het routegidsje op straat- en plaatsnamen na – 'Kuierje troch Fryske Wâlden'. Wâld betekent moerasbos en slaat op de hoog- en laagveenmoerassen die hier vroeger lagen. De huidige bossen werden pas geplant na de ontginning van de moerasbossen.

Het Friese Woudenpad is een pad met heel veel karakter. En tegenstellingen: op de grens van zand en klei, rijk en arm en van de Friese taal.

Veelzeggend is ook dat langs de route liefst drie Nationale Parken liggen: Lauwersmeer, Drents-Friese Wold en Weerribben-Wieden. Ook doorkruis je het Nationaal Landschap van de 'Noordelijke Friese Wouden'. Landschappelijk heeft deze LAW dan ook veel te bieden.

Boerenlandpad

Het pad begint overigens in Lauwersoog en voert over de hoge zeedijk, met aan de ene kant de weidse polder en aan de andere kant de slikken van de Waddenzee. De wandelaar vervolgt zijn weg door het typische zeekleilandschap met af en toe een terpdorpje. In dit gebied, tussen Enuzijl en Ee, vind je ook een van de wijzigingen in de route: daar is een flink stuk boerenlandpad aan de route toegevoegd. De Jong van het Wandelplatform sprak bij de opening overigens zijn ontevredenheid uit over het tempo waarmee in Nederland dergelijke paden gestalte krijgen. Andere wijzigingen moet je zoeken langs het Bergumermeer (bij Jistrum) en in het noordelijk deel van de variant over de Duurswouderheide. Verder is de aftakroute naar Holwerd beschreven.

Toren aan de westkant

Voor wie de weg kwijt mocht zijn, kunnen de vele kerkjes op het platteland van Friesland van pas komen. De gids in het oude kerkje van Olterterp waar het Friese Woudenpad werd 'ingelopen', gaf de wandelaars als tip dat de toren altijd aan de

De toren staat altijd aan de westzijde van de kerk

westzijde van de kerk staat. "De preekstoel aan de zuidzijde. Olterterp maakt daarop een uitzondering. Of het ermee te maken heeft dat de bank van de 'heer van Olterterp' daar staat, aan de warme kant....?" De koude kant van het kerkhof aan de noordzijde is in elk geval veel minder in trek om te worden begraven. Mocht je op je tocht over het Friese Woudenpad bedenken hier je laatste rustplaats te willen vinden, dat kan helaas niet. Dat is alleen voorbehouden aan inwoners van Olterterp: drie in twee jaar. Ze kunnen dus nog even vooruit. ■

Harry Benschop

OM TE LOPEN

Het Friese Woudenpad loopt van Lauwersoog naar Steenwijk.

De hoofdroute is 147 km lang, daarnaast 86 km aan varianten. Achterin het boekje zijn elf suggesties voor dagetappes gedaan waarvan begin- en eindpunt met openbaar vervoer bereikbaar zijn.

Het LAW-gidsje kost € 16,90.

Activiteitenkalender

Voor de verschillende activiteiten van TeVoet wordt ook verwezen naar de agenda op de website van TeVoet, www.tevoet.nl. De verschijningsdata van Lopend Vuur passen niet altijd met de aankondigingen van wandelingen en activiteiten. In de agenda op de website worden ze alsnog opgenomen.

NIEUWJAARSWANDELING A4 Midden Delfland (1)

Zaterdag 1 januari 2011
Uitwaaien in Midden-Delfland op Nieuwjaarsdag

Voor iedereen die nieuwsgierig is en het altijd al van plan was, is er deze inmiddels traditionele Nieuwjaarswandeling over het dijklichaam tussen Delft en Schiedam. Het is een initiatief van de Midden-Delfland Vereniging, TeVoet, Stichting Stop RW19/A4, Fietsersbond, Rover, Milieudefensie, KNNV, NIVON, PvdA-afd. Delft, Groen-Links-afd. Delft en the International Institute for the Urban Environment. Al 13 jaar bieden wij u deze unieke kans om dit eeuwenoude weidegebied op deze bijzondere manier te leren kennen!

We verzamelen kwart voor twaalf in de hal van het station in Delft. Het wandelplan wordt bepaald aan de hand van de beste mogelijkheden op dat moment. Waarschijnlijk gaan we eerst met trein en tram naar het begin van het zandlichaam in Schiedam.

Onderweg is er geen horeca, dus zelf thermoskan met warme drank en restanten oliebollen meenemen.

Nadere inlichtingen en aanmelding liefst per email naar zomerkip@ziggo.nl, anders per telefoon bij Janneke Zomervrucht (06.44158361)

NIEUWJAARSWANDELING TeVoet (2)

Zondag 9 januari 2011
Muziek in de Krimpenerwaard Gouda-Schoonhoven (20 km)

Verzamelen GOUDA NS 10.00 uur.
We beginnen met koffie op de Markt in Gouda.

Daarna gaan we kijken hoe het staat met de wandeling "Toekomstmuziek in de Krimpenerwaard" uit Weg van het Asfalt: 14 wandelingen van Te Voet. Deze wandeling van de Voetpaden dagen 1999 stond in het teken van de toekomstige wandelmogelijkheden die door de toenmalige landinrichting gerealiseerd zouden worden.

Laat je verrassen! Voor wie het boekje niet meer in de kast heeft staan, zal er een kopie van de wandeling zijn.

De borrel op het Nieuw Wandeljaar drinken we in Vlist.

Daarna is het nog een klein uurtje lopen naar Schoonhoven waar we de bus terug nemen naar Gouda.

[Vertrek Bus Stationsplein Schoonhoven 16.42; aankomst Gouda NS 17.12]

Opgeven niet nodig.

Info: Eeffien Huizing e.j.a.huizing@planet.nl

WANDEL- en FIETSBEURS (3)

**Zaterdag 26 en zondag
27 februari 2011**

TeVoet staat net als in 2010 weer op de wandel- en fietsbeurs in Amsterdam in de RAI.

We staan in de 'wandelstraat' bij de Stichting LAW, naast het NIVON. Leden en belangstellenden zijn van harte welkom bij onze stand om ideeën uit te wisselen of om zo maar even een praatje te maken.

WANDELING MIDDEN DELFLAND (4)

Zondag 10 april 2011

Tijdens deze wandeling kijken we hoe het staat met de A4 Midden Delfland. Misschien is het wel de laatste keer dat we in het voorjaar kunnen genieten van de rust en stilte hier. De rondwandeling van 16 km voert o.a. langs de Vlaardingervaart, Schipluiden en over de Tanthofkade. Horeca is onderweg aanwezig.
Verzamelen: om 10.45 uur bij het eindpunt van RET tramlijn 21, Schiedam Woudhoek.
Info en opgave: Jan Rijnsburger, 010-2489174, jan.rijnsburger@telfort.nl

WANDELING DOOR MUNNIKENLAND (5)

Zaterdag 14 mei 2011
Voordat de bulldozers komen in het Munnikenland

Gorinchem-Gorinchem (18 km)
Verzamelen Gorinchem NS 10.30 uur.
Degenen die eerder komen, kunnen koffie drinken in de stationsrestauratie van Gorinchem. Achter het station op de Oude Hoven is gratis parkeerruimte, ook bij het gemeentehuis is het op zaterdag gratis. Betaald parkeren is bij het station.

Na aankomst van de treinen rond 10.30 uur vertrekken we naar het veer Gorinchem - Loevestein.

We varen over en lopen door het Munnikenland de wandeling die in dit nummer is opgenomen. Horeca is tijdens de wandeling pas bijna aan het einde.

We zien het Munnikenland nog voordat de werkzaamheden voor ruimte voor de rivier worden gestart en genieten (hopelijk) van de voorjaarsbloemen en zang en roep van veldleuwerikken en grutto's.

De wandeling voert deels door struengebied, zonder echte paden. Daarnaast zijn er diverse opstapjes te nemen, dus enige basisconditie is wel gewenst.

We varen weer terug naar Gorinchem, mogelijk via Woudrichem en lopen terug naar het station van Gorinchem NS.

Opgeven niet nodig.
Info: Rien van den Berg, rien.vanden.berg@online.nl, telefoon 0183 622300

ErUitGelicht

In het kader van de Landinrichting Boskoop-Reeuwijk werd jaren geleden o.m. het plan opgevat om een toeristisch-recreatief wandelpad aan te leggen naar de Toegangse kade, op de grens van Boskoop en Alphen aan den Rijn. De Toegangse kade is een fraaie onverharde kade maar loopt helaas dood op een boerenerf. Door haaks op de Toegangse kade een nieuw, onverhard weilandpad te ontwikkelen én een omweg te realiseren rond het boerenerf is het nu wel mogelijk om een doorgaande wandeling te maken.

In april 2008 is zelfs ontheffing verleend van de Flora- en faunawet door de Minister van LNV om de werkzaamheden ten behoeve van dit wandelpad uit te mogen voeren. In de loop van 2010 zijn de werkzaamheden gestart, uitgevoerd door Dienst Landelijk Gebied (DLG). En op 22 april 2010 is het wandelpad feestelijk geopend. Aangezien ter plaatse ook de LAW Pelgrimspad 7-1 loopt, lag hier een kans om een saai stuk asfalt in de route te schrappen en te vervangen door het nieuwe weilandpad. Dus contact opgenomen met DLG en de reactie was positief. Natuurlijk waren ze verheugd dat er een LAW over zou worden geleid. Het nieuwe pad zou wel afgesloten worden tijdens het broedseizoen.

Aangezien ondergetekende dit deel van het Pelgrimspad markeert, is de routewijziging voorgedragen aan de LAW en inmiddels is deze opgenomen in de pas verschenen nieuwe wandelgids. Tijdens het markeren bleek de brug echter open te staan zodat het pad niet betreden kon worden. Inmiddels zijn we 7 maanden verder, het broedseizoen is allang voorbij en nog steeds is de brug niet neergelaten. Diverse telefoontjes zijn gepleegd en gebleken is dat Staatsbosbeheer (SBB) inmiddels het eigendom heeft overgenomen, dat SBB niet wist dat er een LAW overheen zou worden geleid, dat er een boer wat tegenspuutert, waardoor na jaren en jaren voorbereiding en vele tien- of honderduizenden Euros belastinggeld verder, het wandelpad nog steeds niet gebruikt kan worden. Een brief met een verzoek om zo spoedig mogelijk de brug te openen is inmiddels verstuurd naar SBB.

Tom Eisenburger

